

mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1973 METAI

SPALIO 27 D. / OCTOBER 27, 1973

PART TWO — NR. 253 (43)

Šiame numery

Nauji literatūriniai išeiviai iš Lietuvos.

Dr. Jonas Grinius apie naują Stasio Ylos knygą.

Nenumarinkit lietuviško teatro — rašo Stasys Pilka.

atsisveikindamas su

Z. Arlauskaitė-Mikšienė.

Prof. Antano Klimo išpūdžiai iš kalbotyrinio Regensburgo.

Naujieji Jurgio Jankaus pasakojimai.

NAUJAS ŽVILGSNIS Į LIETUVIŲ TAUTINĮ ATGIMIMĄ

Dr. Jonas Grinius

Stasys Yla, VARDAI IR VEIDAI mūsų kultūros istorijoje. Nuo Mažvydo iki Skvirecko. Išeido Lietuviškos knygos klubas Chicagoje 1973 m. Spausdino "Draugo" spaustuve. Apilankas Telesforo Vallaus. Leidinys 345 psl., kainą \$6.00, gaunamas "Drauge".

Iki 1970 metų kunigą Stasį Ylą pažinojome kaip teologą pastoralistą, įdomų pamokslininką bei paskaitininką ir psichologą. Bet savo knyga "Siluva Žemaičių istorijoje" (1970 m.) jis mums atsisakė kaip istorikas, tiksliau kaip Lietuvos kultūros istorikas. Šioje įdomiajai parašytoje knygoje svarstydamos reformacijos ir kontinentalios reformacijos eigą Lietuvoje, kun. St. Yla mums pabrėžė tokių istorinių faktų, apie kuriuos mūsų istorijos vadovėliai dažniausiai tylėdavo. Ir naujaisiais savo knygoje "Varduose ir veiduose" mūsų kultūros istorijoje (Chicago 1973, 346 psl., Lietuviškos knygos klubo leidinys) kun. St. Yla tęsia Šiluvos istorijoje pradėtą kryptį naujomis vagomis.

Tuzinas asmenybių

"Varduose ir veiduose" jis neduoda kurio nors vieno laikotarpio kultūrinio vaizdo, bet sustoja ties pavieniais kultūros kūrėjais ir darbininkais, veikusiai Lietuvoje keturių šimtų metų laikotarpiu, pradedant Martynu Mažvydu ir baigiant vysk. Juozu Skvirecku. Kitaip sakant, žvelgdamas į Lietuvos kultūros praeities barus, jis susidomi kokių nors vieno ryškio to baro atžovu. Tuos kultūros kūrėjus savo knygoje jis suskirsto į keturias grupes: rašytojų pradininkus (M. Mažvydas, M. Daukša, K. Donelaitis), liaudies kultūros kūrėjus (vysk. Arn. Giedraitis, M. Valančius, Ant. Baranauškas), kultūros barų derintojus (seminaristų sambūriai, Ad. Jakštas Dambrauskas, Ant. Smetona) ir tautos dvasininkus (J. Mačiulis-Maironis, J. Matulaitis, ir J. Skvireckas).

Kaip matyti, veikėjų suskirstymas čia atliktas daugiau vaizdo reikalui, nes suminėti mūsų kultūros kūrėjai vis dėlto išrikiuoti chronologine tvarka. Taigi labiau už sistemą knygos autoriui rūpėjo istorija ir tai lietuvių kultūros istorija, kiek ji atspindi jos svarbiuosiuose kūrėjuose nuo pusės šešioliktojo amžiaus lig antrojo Lietuvos valstybės sukūrimo, kurį dažnai vadiname atkūrimu. Iš čia suminėti vardų taip pat matyti, kad kun. St. Ylai rūpėjo rašto (plačia prasme literatūros) vyrai, kurių dauguma yra drauge buvę religiniai vadai.

Tačiau tų žymių vyrų gyvenimą ir darbų knygos autorius nagrinėja nevienodai. Pvz., kai palyginame su koku atsėdėjimu kun. St. Yla kalba apie A. Jakštą-Dambrauską ir J. Mačiulį-

Maironį, negalima nepastebėti, kad daug esmingiau ir plačiau nagrinėja Jakštą negu Maironį (apie šį daugiau kalbėdamas asmeniškai kaip apie savo mokytoją), nors šio pastarojo reikšmė lietuvių kultūrai nebuvo menkesnė už Jakšto. Arba dar, palyginus straipsnį apie Ant. Baranaušką su straipsniu apie Ant. Smetoną, vėl matyti skirtumas — Ant. Baranauško gyvenimas ir darbai pasekami nuo jaunystės iki mirties, tuo tarpu žvilgsnis į Ant. Smetoną, kaip tautinės vienybės ieškotoją, teapima tik Smetonos darbą "Vilties" laikraštyje (1907-1913 m.). Bet juk Ant. Smetona ir vėlesniame gyvenime tautinės vienybės idėjos neatsisakė, tik, išėjęs iš "Vilties" redakcijos, jis tos vienybės vis labiau pradėjo siekti politinėmis priemonėmis, tarp kurių kraštutinė buvo tautininkų partijos diktatūra. Galima manyti, kad, nenorėdamas liesti šios opios temos, kun. Yla vengė svarstyti visą A. Smetonos gyvenimą, pasitenkindamas jo "Vilties" periodu.

Tautinio atgimimo problema

Tačiau tiek nevienodai išsamus kultūros kūrėjų traktavimas, tiek vienas antras abejotinas teiginys (pvz., kad Kr. Donelaitis buvęs sangviniško temperamento) tėra šalutinės knygos apraiškos, kurios neužtemdo pagrindinio kun. St. Ylos siekimo — įpildinti lietuvių visuomenėje naują, teisingesnę pažūrą apie mūsų tautos atgimimą, nes jis negali sutikti su lig šiol skelbta teze, kad lietuvių tautinis atgimimas prasidėjęs "Aušros" laikraščiu (1883 m.). Kun. St. Yla šią tezė laiko klaidinga, nes aušrininkų ir varpininkų skelbtų pradžiu — lietuvių kalbos gėrėto, atramos liaudies kultūroje (demokratiškumas) — randame žymiai anksčiau, negu pasirodė "Aušra".

Kad tautiniam atgimimui nustatoma šitokia vėlyva data, yra nepatenkintas ne vienas "Vardų ir veidų" autorius. Anksčiau juo buvo nepatenkintas ir dr. K. J. Čeginskas. Rašydamas Strasburgo universitetui savo disertaciją apie lietuvių tautinį atgimimą, jis negalėjo sutikti, kad lietuvių tautinis atgimimas prasidėjęs "Aušra" 1883 metais, nes dėl to i tautinį mūsų renesansą nebūtų galima įtpinti tokių žymių vyrų kaip S. Daukantas, M. Valančius, Ant. Baranauškas ir kiti. Dr. Čeginskas įrodinėjo, kad mūsų tautinio atgimimo pradžios reikia ieškoti XIX amž. pradžioje, kai iš Vakarų Europos į Lietuvą pradėjo skliti romantikų idėjos.

Kun. St. Yla savo knygoje "Vardai ir veidai" eina dar toliau ir praeiti: tautinio atgimimo pradžiu — norą atsiremti lie-

tuvių kalba kultūroje ir religijoje — jis randa M. Mažvydo ir kai kurių jo idėjų draugų siekimuose. Pagarbą lietuvių kalbai buvo dar labiau užakcentavęs kan. M. Daukša savo "Postilės" prakalboje. Aplink M. Daukšą, remiamą vyskupo M. Giedraičio, XVII-o amžiaus sąvartoje buvo susidaręs visas kunigų sąjūdis, kurie rūpinosi religine literatūra lietuvių kalba. Bet posūkis į lietuvių kalbą, buvo pakrypimas į liaudį, nes tik paprasti, maždaug beteisiai žmonės XVIII amž. buvo pasilikę ištikimi lietuvių kalbai.

Tas posūkis į lietuviškumą matyti vysk. Arn. Giedraičio asmeny, o posūkis tiesiog į liaudiškumą vysk. M. Valančiaus veikloje. Ties šiuo vyrų sustojus, jau galima kalbėti apie demokratiškumą. Nuo čia jis aiškiai tampa vienu mūsų tautinio atgimimo pradžiu, nors lietuviškumas kalbiniu atžvilgiu buvo žymiai pirmesnis. Šituo atžvilgiu iš tikrųjų nei aušrininkai su varpininkais nieko naujo neišrado. Jie tik išryškino meilę ir pagarbą Lietuvos didingai praeičiai. Tačiau ir šiuo atžvilgiu aušrininkai ir var-

pininkai nebuvo originalūs, mes pirmiau už juos Lietuvos praeitį buvo aukštinę T. Narbutas, S. Daukantas, S. Valiūnas.

Katalikybės pradmuo

Pagaliau Lietuvos kultūros kūrėjų (kuriais lig baudžiaivos panaikinimo tebuvo Lietuvoje dvaisininkai) susijimas su lietuviška liaudimi padarė tai, kad svarbiu veiksmu lietuvių tautiniame atgimime buvo tapusi krikščionybė, specialiau katalikybė, nes tik bažnyčia bajoriškoje Lietuvoje (XVI-XVIII amž.) buvo vienintelė institucija, kuri palaikė lietuvių kalbą bažnyčiose, kai tuo tarpu valstybės politiniai ramsčiai-bajorai bei didikai, kan. M. Daukšos balso nepaklausę, visur mėgdavo vartoti lenkų kalbą, o naudodamiesi patronato teise, versdavo klebonus miestelių bažnyčiose įvesti lenkų kalbą. Todėl kun. St. Yla teisingai galvoja rašydamas:

"Glaudėjantis ryšys tolydžio sutapdė neatskiriama du elementu — katalikiškumą ir liaudinį tautiškumą. Stiprėjant bei

stiprinant vieną elementą, gyvėjo bei ryškėjo antrasis" (73 psl.). Todėl "Tėvynės Sargo" redaktoriai, gindami lietuvių krikščionišką tikėjimą nuo rusų klastų, geriau suprato lietuvių tautinio atgimimo varomąsias jėgas negu kai kurie vadovaujantieji aušrininkai ir varpininkai.

Vyskupo Ant. Baranauško atvejis

Kad šių sąjūdžių žymūs vadai nesuprato katalikybės reikšmės lietuvių tautiniame renesanse, matyti iš dr. J. Basanavičiaus ir dr. J. Šliūpo elgesio su Ant. Baranaušku, kai šis tapo vyskupu. Jiedu apšaukė jį lenkomanu, o kai kurie nekritiškai mūsų istorikai iš to padarė Ant. Baranaušką lietuvių tautinio atgimimo priešu. Todėl reikia laikyti dideliu kun. St. Ylos nuopelnu, kad jis tą skaudų Baranauško atvejį nuodugnai išaiškino, parodydamas, kokie pirmiausia draugiški buvo Ant. Baranauško santykiai su J. Basanavičium ir J. Šliūpu ir kaip vėliau šiedu vyrai Baranaušką apšmeižė, padarydami jį lenkomanu dėl to, kad jiedviem nepatiko, arba jiedu nesuprato jo katalikybės ir jo kaip anų sunkių laikų vyskupo situacijos. Man šis kun. Ylos straipsnis apie Ant. Baranaušką, ypač skyriai "Bičiulystė su aušrininkais" ir "Pomirtinė dainiaus šlovė", buvo savotiškas akių atvėrimas, nes ir aš lig šiol tikėjau legendai, kurią buvo sukūrę J. Basanavičius ir J. Šliūpas.

Tiesa, medžiaga, kurią vartoja kun. Yla straipsnyje apie "Anykščių Šilelio" autorius, jis rado A. Baranauško raštų dvitomy, išleistas Vilniuje, tačiau kalbamo atvejo išaiškinimas yra "Vardų ir veidų" autoriaus organiškai įvestas į visą mūsų tautinio atgimimo koncepciją. Ją daugeliu pavyzdžių iliustruoja naujoji kun. St. Ylos knyga. Bet kadangi jos autorius lietuvių tautinio renesanso pradžiu ieško daug ankstesniuose laikuose ir veikėjuose negu aušrininkai, reikia manyti, kad įdomi "Vardų ir veidų" knyga susilauks istorikų atsiliepimo. Jeigu dėl šitų pradų ir nebūtų pasiektas vieningos nuomonės, diskusijos šia tema vis tiek duotų daugiau šviesos.

Tuo tarpu iš kun. St. Ylos norėtusi susilaukti naujos "Vardų ir veidų" knygos, nors Lietuvos kultūros kūrėjų kiti vardai ir nebūtų sutelkti aplink vieną problemą. Svarbu, kad nepriklausomos Lietuvos kūrėjų vardai išliktų ne vien enciklopedijoje paminėti, bet kad jie susilauktų tokių gyvų paveikslų, kokių ne viename kun. Yla yra nutapęs mūsų svarstomoje knygoje. Tokie gyvi ir įdomūs kultūros kūrėjų atvaizdai gali būti svarbesni patriotiniam mūsų jaunimo sąmoninimui negu istorijos vadovėliai, kurie visada būna schematiški. Gyvai nupieštų mūsų kūrėjų paveikslų iš nepriklausomybės laikotarpio juo labiau mums reikia, nes lig šiol niekas dar nedrįso rašyti to reikšmingo mūsų tautai periodo istorijos.

Munchenas, 1973.X.4

Kertinė paraštė

Naujieji literatūriniai išeiviai iš Lietuvos

Kas drįsta sakyti, kad komunistinė sistema susiaurina rašytojo ar intelektualo veikimo ratą, aprišia jo galimybių skaičių? Vien Sovietijoje kokia gausa pasirinkimų, koksai daugiaspalvis spektras: savižudystė (Majakovskis), valstybinis nugalabijimas (Mandelštamas, Babelis), lėtas marionetas (Amalrikas), pelningas prisitaikymas (Aleks. Tolstojus, Antanas Venclova), priverstinė tyla, ar daugumos akrobatinis laviravimas ištempta virvė, balansuojant tarp savo meninės sąžinės ir partinio tinklo. Lietuvoje apstu tų "beribių erdvių", tų "gražių kultūrinių galimybių" liudininkų: Boruta, Jakubėnas, Miškinis ir t. t.

Kitas bjaurus kapitalistiniai buržuazinis melas tvirtina, kad rašytojai komunistinėse santvarkose užtveriami kažkokia tvora, kad jiems neleidžiama pakelti sparnus, keliauti. Kiek daugeliui jų valdžia palengvino pačią didžiausiąją kelią — į aną pasaulį. O kitus, net ir nenorinčius keliauti, net jėga ištūmė, kaip Terca-Siniavskį, ar poetą Brodskį. Keliaukit, džiauokit! Po 1967-68 metų įvykių, iš Lenkijos visas būrys rašytojų ir kritikų "tu-ristais" pasipylė po visą pasaulį: Kolakowski, Kott, Tarn, Wirth, Mrozek, etc. O kur čekai, kurių dabar pilna Amerika, Kanada ir Paryžius?

Tasai naujasis rašytojų egzodas palietė ir Lietuvą. Bene nuo praėjusių metų Izraelyje apsigyveno du talentingi žydų kilmės rašytojai, Icchokas Meras ir Giršas Ošerovičius. Meras (g. 1934) vienas išdringiausių jaunųjų lietuvių prozininkų, įmantrus stilistas, gausiai verstas į svetimas kalbas. Ošerovičius (g. 1908), originalus filosofinis poetas, daugiausia rašė jidiš kalba, bet buvo pažįstamas ir lietuvių skaitytojams iš vertimų ir pastatymų scenoje.

Kodėl tie du neeiliniai rašytojai paliko šalį, kurioje jie gimė ir augo, su kurios kultūra jie buvo glaudžiai susiję? Kada nors gal atsakymą išgirsime iš jų pačių lūpų. Tačiau jau dabar galima spė-

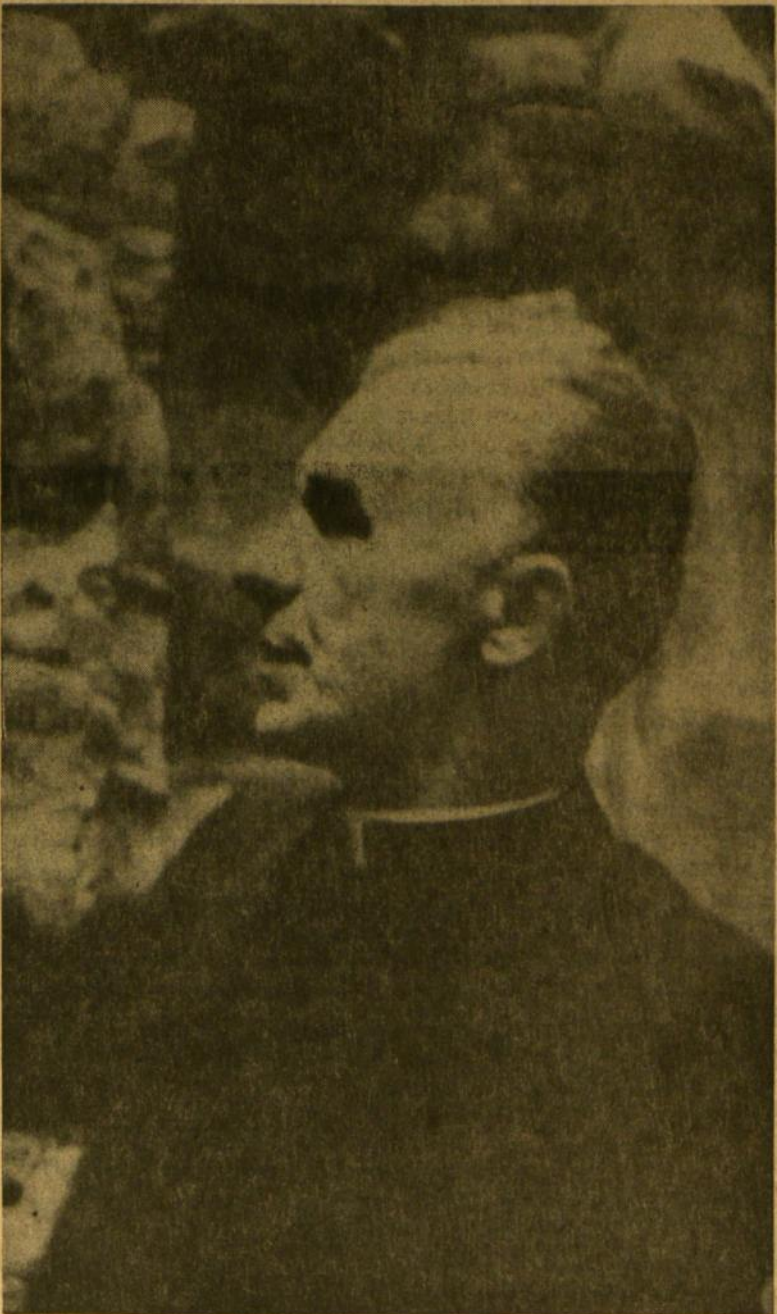
ti, kad čia, nors ir mažesniu mastu, pasikartoja Lenkijos ir Čekoslovakijos istorija. Gomulka ir okupacinė čekoslovakų valdžia 1968 metais apkaltino žydų kilmės rašytojus bei intelektualus "sionizmu" ir ideologine išdavyste. Ant jų, kaip ant to bibliškojo atpirkimo ožio, buvo suversta didžiulia atsakomybės už Varšuvos ir Prahos režimų negalavimus ir politinius žemes drebėjimus.

Lenkų ir čekų rašytojų apkalbinimuose skambėjo grubus, neapridengtas antisemitizmas, esminiai nebeisiginantis nuo naciškojo: žydai kalti už "sugedusį" meną, už ekonominius nepreteklius, už ideologinius nukrypimus. Kultūrinis bei valstybinis organizmas pagis, tikslai juos nutildžius, ištrynus ar ištrėmus. Paskata ir ideologinė linija naujai antisemitizmo bangai atėjo iš Maskvos. Tiesioginė Maskvos antisemitinės politikos išdava buvo naujas žydų egzodas iš Sovietijos.

Ar Meras, kurio kūrybos pagrindinė tema yra žydų tragedija 1941-44 metais, galėjo palikti neįjautrus naujam antisemitizmui, susitaikyti su juo? Ar Ošerovičius, kurio vienu pagrindinių rūpesčių buvo žydiškosios kultūros išlaikymas, būtų galėjęs tęsti dviųpį gyvenimą, viešai pritarti oficialiajai antižydiškajai politikai ir drauge tęsti vidinį pasipriešinimą? Gal todėl jie šiandien tolimoje, neįprasto klimato, karo siaubiamoje šalyje. Jų pasirinkimai greičiausiai apsprendė ištikimybę savo meniskajai, žmogiškajai sąžinei, ištikimybę savo giluminei kultūrinei tradicijai — Jeruzalei.

Meras ir Ošerovičius tebėra ir lietuviškosios kultūros atstovais ir dalyviais, nors Lietuvoje jų vardai pradingo iš spausdinto puslapio, jiems išvykus. Meras, kiek teko girdėti, ir toliau žada rašyti lietuviškai. Neišvengiamame naujo išeivio vienišume tesusilaukia jie iš mūsų išeivijos, ypač iš rašto žmonių, dėmesio, paramos ir supratimo.

P. P.

Kun. Stasys Yla

Nuotrauka Vytauto Maželio

Nenumarinkit lietuviško teatro

Zuzanai Arlauskaitė-Mikšienėi pagerbti faktai ir mintys

STASYS PILKA

Pakeliui į profesinį teatrą, jaunatvės žiburiams užsiliepsnojus.

Kai 1908 metais devyniolikmetė mokytoja Zuzana Arlauskaitė pirmąsyk pasirodė Rygos miesto lietuvių mėgėjų scenoje. Onos vaidmenį A. Fromo-Gužio veikale "Ponas ir muzikai", niekas, matyt, nenumatė (anai ji pati spėjo), kad šis rišlumas su lietuviškuoju teatru nenutruks net per šešiasdešimt metų. O bemaž be perstojo tęsis net dviejuose pasaulio kontinentuose. Ir pralinks visus panašios ištvermės žinomus mūsųose pavyzdžius.

Mokytojos pareigos Z. Arlauskaitę gražino į šiaulius, kur tuoj įsijungė į lietuvių scenos darbą. Po to sekė Petrapilis. Ir jau pripažintos vaidintojos reputacija.

Jokios teatinio meno mokyklos nebuvo lankiusi. Sceniniai augti jai padėjo veikalus režisavę B. Venslauskienė, Liudas Jakavičius, Gabrielius Landsbergis, Jonas Linartas, Juozas Vaičiūkas, Andrius Oleka-Zilinskas, ir, gal labiausiai, Kastantus Glinskis. O ypač bendravimas su žiūrovais, vis naujos ir skirtingos rolės, besikeičiančios spektaklių aplinkos bei sąlygos.

Tenka priminti, jog anais, mūsų tautai dvasinio atgimimo laikais, lietuvių kalba vaidinimams buvo svarbios reikšmės įvykiai. Scenoje rodytis, lietuviškai vaidinti ar kuo nors prie spektaklio įgyvendinimo prisidėti rodėsi ne vien garbė, bet ir tautinė pareiga. Intelligentija, juodo darbo žmonės, amatininkai išvien jungėsi į "lošėjų", "artistų mėgėjų ratalius", į "kuopas" bei panašius vienetus. Svarbu buvo, kad viešai nuo scenos skambėtų lietuvių kalba, kad veikaluose atspindėtų sava istorinė ar būties tematika. O kartu kad bręstų ir augtų sceninis menas, kad gimtų ir plistų savoji dramaturgija, kad sužibėtų natūralūs talentai. Pačioje esmėje toks veikimas buvo idealistinis, kurin jungėsi ir teatro visuomeninė funkcija.

(Norisi teigti, kad anų laikų sceninės nuotaikos, jaunystės pergyvenimai ir išpūčiai atsilieps vėliau Zuzanos Arlauskaitės-Mikšienės Vokietijos ir Amerikos veikime.)

Skaitytojams vargu bus įdomi veikalu ir vaidmenų metrika, rulių apibūdinimas, artistės diapozonai ir panašūs dalykai, kas jėgų ir specialios studijos apimtį. Užteks gal pabrėžti pareigingumą, ištvermę, pasišventimą. Gi už Lietuvos ribų netikėtą energiją vaidintojus burti, vis naujus spektaklius ruošti ir su jais po kitas kolonijas kelti. Rodant ir skiepijant savajai scenai meilę ir ištikimybę.

Tokia tebūnie Rygos, Šiaulių ir Petrapilio pavaršinė atžvalga.

Į jaunųjų profesinį teatrą Kaune įsijungus. Moters ir menininkės veidas.

Lietuvon sugrįžus, pakeičia pavardės pirmąją raidę, tampa Arlauskaitė. Vilniaus Valstybinio teatro idėja dėl politinių įvykių sužlugus, keliai į Kauną ir 1920 metais įsijungia į pirmojo profesinio teatro sąstatą. Gero ūgio, ryškių didelių (lyg trumparegistės paveiktų) akių, kad ir netreniruoto balso, bet jau turinti pakankamai sceninės patir-

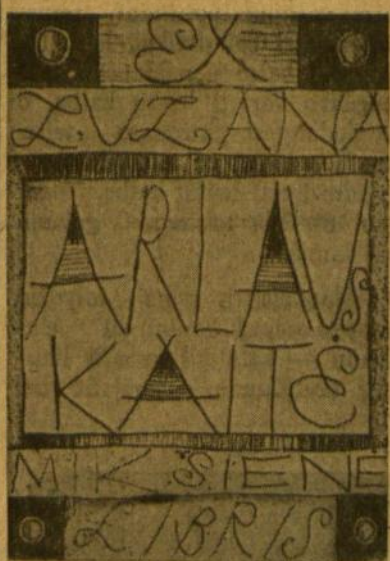
ties, pasidaro naudinga dar ne-gausiame trupės sąstato pajėga.

Gyvenime yra tiesaus, atviro būdo. Jokia dvilinkveidė. Prigimtimi mėgstanti darbo žmonės, drąsiai kovojanti už principą. Pareigose stropi.

Pirmasis Kauno Valstybės teatro režisierius Kastantus Glinskis ugdė aktorius, jiems skirdamas įvairaus žanro vaidmenis. Šis Glinskio laikotarpis buvo naudingas ir Z. Arlauskaitė. Yra anuo metu sukūrusi kelis atsimintinus vaidmenis, pvz., Čiurlionienės "Pinigėliuose", A. Ostrovskio "Miške". Šias eilutes rašančiam, kaip gyva akys josios Hanna Hauptmano dramoje "Vežėjas Henšelis". Tai, mano galva, vienas iš pačių stipriausių Kauno anuometinėje scenoje sukurtų personažų. Ir ne tik Zuzanos Arlauskaitės repertuare.

Be to, vaidino dar Fuldo komedijoje "Glušas" ir kitose pjesėse. Beveik visada centrinės roles.

Borisui Dauguviečiui perėmus režisieriaus pareigas, Z. Arlauskaitė, kaip dar ir kitiems trupės dalyviams, atėjo skirtingos dienos, nes jos repertuaras susiaurėjo iki buitinių, dažnai antraeilii, ar net trečiaeilii vaidmenų. Herojinėms rolėms atsirado stipres-

Z. Arlauskaitės-Mikšienės Ex Libris, pieštas sūnaus dail. Zibunto Mikšio

nės konkurentės, o ir repertuaras jos potencialiai pasidarė nepalankus.

Antanui Sutkui 1926 m. pavasarį perėmus Valstybės teatro direktoriavimą, įsiai iš tarnybos atleido dalį trupės sąstato, priversdamas iš Teatro "savanoriškai" pasitraukti net Oną Rymaitę ir Kastantą Glinskį, tuoliai kinas pirmaujančias jėgas. Atleistų nuo darbo tarpe atsirado ir Zuzana Arlauskaitė. Šis teatinis ostrakizmas tačiau tęsėsi neilgai. Naujai priimtu dalis pasirodė Kauno scenai netinkami. Ir iš tarnybos pašalintieji buvo pakviesti grįžti į darbą. Tuo būdu Kauno Valst. dramos teatro ofiše bei programose žiūrovai ir vėl emė matyti Z. Arlauskaitės pavarde, kol 1931 metais, kaip nusipelnusi, lietuvių scenos veteranė, apdovanojama ordinu, ji buvo atleista į pensiją. Per dešimtmetį atsirado naujoji karta, jau paruošta teatriniam darbui, o vadovybei rūpėjo scenon atnešti jaunesnį kraują ir naujus kūrybinius veidus bei polėkius.

Pensininkė be teatro nenurims. Ateina dirbti į kitiškus paskirčių scenas.

Iš Valstybės teatro pasitraukusi Ona Rymaitė, organizuoja

Režisierė ir aktorė Zuzana Arlauskaitė-Mikšienė Detroito Dramos sambūrio aktorių viduryje, jiems statant V. Alanto "Raudonąjį vyną". Pirmoje eilėje iš kairės ir dešinė: A. Gladkauskas, Z. Arlauskaitė-Mikšienė, D. Navasaitienė-Mikšaitė, V. Zebertavičius; antroje eilėje: A. Pesys, R. Liškauskaitė.

provincijai aptarnauti "Mūsų teatrą", į kurį pirmą eilę pakviestą Zuzaną Arlauskaitę. Gastro-lėse dominuoja O. Rymaitės repertuaras.

"Mūsų teatras" veikė, kol 1927 m. pavasarį Rymaitė buvo pakviesta į Valstybės teatrą. Netrukus į savo senąją sceną sugrįžo ir Arlauskaitė.

I pensiją pasitraukusi, kurį laiką dirbo Vytauto Bičiūno įsteigto teatro "Žvaigždikis" trupėje. Po to buvo pakviesta į "Jaunojo žiūrovo" teatro sąstatą. (Vokiečių okupacijos metu įgavusi "Jaunimo teatro" pavadinimą.)

Karo veiksmams prie Kauno besitartinant, pasitraukia į Vokietiją.

Parodo organizacinius sugebėjimus, pokariniu laikotarpiu išvietintųjų stovyklose ruošdama neeilinius spektaklius. Amerikon atvykusi, šios misijos neatsisako, bet veikimą stiprina.

Karo sukuriams praūžus, Ingolstadto išvietintųjų stovyklose be didelės pompos Zuzana Arlauskaitė emė ruošti lietuvių kalba spektaklius. Be kita ko, stato Putino "Valdovo sūnų" bei kitus sudėtingesnius veikalus. Neiško vadinamų "moderniųjų" spektaklio formų, tenkinasi realistišniu traktavimu, nestebina veikalu apipavidalinimais. Bet duoda savam žiūrovui lietuviškus spektaklius. Ir čia pasirodo kaip gabi organizatorė, sugebanti suburti vaidintojus, juos disciplinuoti ir premjeras įgyvendinti.

Vokietijos, o vėliau ir Amerikos veiklos laikotarpiuose Z. Arlauskaitės spektakliuose dalyvauja vien scenos mėgėjai ar net vaidinti prikalbinti žmonės. Žinoma gi, kad iš dešimties mirtinųjų bent trys sugeba vaidinti. Ypač jeigu vaidmuo atitinka duomenis. (Jau kitas dalykas būti profesiniu aktoriumi: šiam amatu net iš šimto nei vienas gali netikti. Tai ne vien duomenų, talento, nesustojamo triūso reikalas.)

Jei Amerikoje, pavyzdžiui, sceninis veikimas nuo 1949 metų rėmėsi (ir dar tebesiremia) ne Lietuvos ar ankstyvesne lietuvių scenine tradicija, bet Vokietijos stovyklose įsigalėjusiais papročiais, tai Zuzanos Arlauskaitės taktikoje ir praktikoje sugrįžtama prie kadaise Rusijos ir Amerikos kolonijose visuomeninio pobūdžio.

Nederlinguose dirvonuose ima tarpti lietuviškos sceninės palmės.

Detroito lietuviai niekad ypatingom teatrinėm aistrom nepasizymėdavo. Ir kai šiame didmies-tyje sustojo Zuzana Arlauskaitė-

Mikšienė (jau taip dabar besivadinanti), net nedrąsu buvo pramatyti, kad šičiai sūkstės lietuvių teatinis gaivinimas. Bet jau nuo 1949 metų, rudens jina ima burti vaidintojus ir rampos šviesoje parodo pirmąjį surežisuotą spektaklį.

Ir iki to laiko, kai buvo priversta iš Detroito atokesnėn vietovėn persikelti, paruošė bene penkis-dešimt premjerų. Spaudos žiniomis, davė per šimtą spektaklių. Uoliai su savo pastatymais gastroliaivo Amerikos ir Kanados vietovėse. Kartą, kai keliavo su spektakliu į Chicago, pasiteiravau pas vieną šios išvykos dalyvį, kurgi jų vadovė? Anas ramiai atsakė: "Mes atvykome automobiliais, o režisierė atvažiuoja su dekoracijomis sunkvežimį".

Užsiminus apie vaidintojus: su ja bendradarbiavo apie šimtas asmenų, jų tarpe keliolika pastovių vaidintojų, kiti buvo vien spektakliui patraukiami. Ir kartais, kaip gavau patirti, sėkmingai pasirodydavo. Iš pastovių vaidintojų 1955 metais susiformavo organizacija — Detroito Dramos sambūris.

Visos premjeros ar jų pakartojimai buvo rengiami organizacijų, labdarybės tikslams ar išdui papildyti. Nei režisierė, nei veikalu dalyviai jokio atlyginimo ar honoraro niekad neėmė. Organizacijos sąrašas, kurioms Detroito Dramos sambūris vaidino, atrodo, būtų netrumpas.

Detroito lietuvių kolonija, Z. Arlauskaitės-Mikšienės iniciatyva, pastangomis bei triūsu buvo tapusi scenine veikla itin aktin-ga. Jai pasitraukus, ši ekspansija, atrodo, yra užsnūdusi.

Arlauskaitės-Mikšienės režisūros pobūdis. Santykių būties bėgyje prisiminimai.

Režisuoti, aplamai-imant, gali šiam darbiu linkę, turįs specifinį talentą ar šiam amatu studijomis pasiruošęs. Bet režisūroje sėkmingai reiškiasi ir turį ilgą aktoriską patirtį ar bent scenoje kurį laiką padirbę kaip aktoriai.

Prie pastarųjų priklausė ir Arlauskaitė-Mikšienė. Buvo realistiš-nio teatro atstovė, gyvenimiškos teisybės scenoje aplogetė. Jai vilionės "kad ir nežmoniška, bet tik kad kitiška" prie širdies nesiglaudė. Mėgo geros dramaturgijos pavyzdžius, juos galimomis priemonėmis ir interpretavo. Pirmenybę teikiant saviesiems dramaturgams.

Josios staigus polinkis į spektaklių organizavimą ir režisūrą buvo netikėtas, nelauktas. Lietuvoje tuo nepasizymėjo. Bet, matyt, širdyje atgijo jaunatvės iše-

viijoje teatiniai išpūčiai, prieš akis stoji anie gausių lietuviškų spektaklių regėjimai. Ir šiai neįsakytai misijai liko ištikima, kol leido fizinės jėgos, kol galėjo gyventi Detroito — paskutiniame teatriniam kely sustojime.

Tenkinosi gan kukliu apipavidalinimu. Nestebino muzikine palyda, neteikė svarbos efektų pirotechnikai. Jai rūpėjo auditorius ir scenoje gyvas žmogus.

Su Zuzana Arlauskaitė scenoje bendrauti teko, regis, tik septynerius metus. Keliuose veikaluose partneriauvome. Repetacijų metu su Antanina Vainiūnaitė mane kartais pabardavo. Abi, mat, mėgo tvarką ir buvo linkusios didaktikai.

Amerikoje, jos kviečiamas ar pro Detroitą pravažiuodamas, mačiau porą Dramos sambūrio spektaklių. Laiks nuo laiko susirašinėjome. Iš pradžių man nepatikdavo iš laišku prasiskverbianti sceninei praeičiai lyg ir pagieža. Bet su laiku korespondencijos sąžinai sušvelnėjo, sešios skriaudų žaizdos, matyt, užgijo.

Kai ruošėsi statyti Tennessee Williams išverstą pjesę "The Glass Managerie", pasiteiravo, ar mane patenkina lietuviškai išverstas pavadinimas "Stiklinis žvėrynas". Atsakiau, kad esu linkęs pavadinti "Stiklinis žvėrynelis", nes liečiamas ne beždžionės, liūtai ar krokodilai, bet stiklinės žvėrių figūrėlės. Pasiūlytu pavadinimu veiklas ir buvo statomas.

Beje, mačiau šį pastatymą. Faktiškai tai nebuvo Tennessee Williams pjesė, bet jos suprastinta "lietuviška" versija. Kai išpūdžius atspausdinau "Aiduose", susilaukiau priekaištų: kaip galėjau taip palankiai rašyti? O, mano galva, tai buvo vienas "šilčiausių", žiūrovus jaudinantis išvijoje spektaklis.

Detroito besilankant, džiugu buvo stebėti pagarbą, kurią vaidintojai rodė savo stropiai režisieri. Ir pastovumą, reiškiamą nutrukstančiu bendradarbiavimu (Laurinavičienė, Zebertavičius bei kiti).

Jaudina ir dukters Nijolės mo-

DR. REGINALD CIENKUS

TEL. — 788-3980
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Cermak Rd., Berwyn, ILL.
Pirmad., Antrad., Ketr. ir Penktad.
9 val. ryto iki 12 val. diena ir nuo
2 val. popiet iki 8 val. vakaro.
Šeštadienis 9:30-12 val. diena.
Emergency tel. — 788-3981

PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS

2858 West 63rd Street
AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR
GERKLŲ LIGOS
Valandos pagal susitarimą

tinos ilgametė globa, rūpestis ja, sveika ir ligota. Tik šio globojimo dėka, menininkė galėjo atsikvėpti piniginių už darbą atpildą ir triūso nenutraukti.

Būdama liberalių pažiūrų, Zuzana Arlauskaitė-Mikšienė rodė didelę toleranciją kitų įsitikinimams.

Kitos tokios scenos veteranės mes neturime, neturėjome ir neturėsime, kuri net 60 ryžto metų atiduotų įvairių fazių, įvairiausių siekimų lietuviškai scenai.

Jaučiuosi laimingas kad, kiek

sugebėjau, bandžiau rodyti kolegiskumo kurtuaziją amžiumi ir darbų našta vyresnei teatrinio amato ir meno veteranei. Tokio madagamo ji, berods, pasigedavo.

Detroitą apeidžiant, Zuzana Arlauskaitė-Mikšienė nuogastavo, kad nebūtų numarintas lietuvių kalba teatras išvijoje. Norisi šį nusipelnusios Velionės maldavimą paskleisti visais galimais garšakalbiais visai pasauly išsiibarsčiusiai išvijoje.

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Pirmad., antrad., ketvirtad. nuo
6 iki 7:30 val. vakaro
Šeštad. nuo 2 iki 8:30 val.
Trečiad. ir penktad. uždaryta.
Ofiso telefonas: 476-1042
Rezid. tel. WA1brook 5-3048

DR. C. K. BOBELIS
INKSTŲ IR ŠLAPIMO TAKŲ
CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533

FOX VALLEY MEDICAL CENTER
880 Summit Street
Routo 58 — Elgin Illinois
Tel. ofiso HE 4-5949, rez. 888-2238

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm. ketv. 1 iki 7 popiet.
antrad., penkt., 1-5, treč. ir šešt. tik
sustatara.

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir
ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad.
10-4, šeštad. 10-3 val.

Dr. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR
EMOCINIS LIGOS
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Rezid. Tel. — GI 8-0873

DR. W. M. EISIN - EISINAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6182 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei ne
atsiliepa, skambinti: MI 8-0001

DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą
Ofiso tel. PR 8-2220
Namų — rezid. — PROspect 8-9081

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKS
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt.
nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8
val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val. kasdien nuo 1-4 p. p. ir 6
iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta.

DR. K. A. V. JUCAS
Board Eligible
American Board of Dermatology
SPECIALYBĖ ODOŠ LIGOS
IR CHIRURGIJA
6324 North Milwaukee Avenue
Tel. 763-3310 549-5400

Visi telefonai 652-1881
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7 Trečiad. ir
šeštad. tik susitarus.

DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1448 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienius.
Šeštadieniai 12 iki 4 val. popiet.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuviai gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 69th Street
Val. pirmad., antrad., ketvirtad. ir
penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8
val. vak. šeštad. 12-3 val. p. p. ir
antrad. uždaryta

DR. K. G. BALUKAS
DR. FANG C. LU
Akusherija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford
Medical Building) Tel. LU 5-6448
8007 W. 83 Pl., Justice, Ill. — 699-0506
Pirmia išsionus pagal susitarimą
bei neatliepia skambinti 874-8012.

DR. NINA KRAUCEL
KRIAUCELIONAITĖ
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGOS
6152 So. Kedzie Ave.
Tel. WA 5-2670, neatliepia skambinti
471-0225 Valandos pagal susitarimą

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ
SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 v. ryto iki
1 v. popiet. Trečiad. ir šeštad. nuo
10 v. ryto iki 1 v. popiet.
Ofiso telefonas: HE 7-1108
Rezid. telefonas: — 359-2019

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt.
nuo 8 val. popiet iki 7 v. vak. šeštad.
nuo 9 v. ryto iki 11 val. ryto — tik
sustatara.

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5146
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir
"contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLĖS IR PROSTATOS
CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet.
ir ketvirtad. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5546

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REliance 5-4410
Rezid. GROvehill 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val.
iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak.
antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p.
ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofiso ir rez. 3652 W. 59th St.
Tel. PROspect 8-1225
Ofiso val. Pirm., antr., treč. ir
penkt. nuo 3 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8
v. v. šeštad. 2-4 val. popiet. ir kitu
laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6199
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val. pirm., antrad., ketv. ir penktad.
2-4 ir 6-8. Treč. ir šeštad. uždaryta

Tel. PROspect 8-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VANKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 South Albany Avenue
Val. pirm., antrad., ketv. 6-8 v. vak.
penktad. ir šeštad. 2-4 popie
ir kitu laiku pagal susitarimą.

Tel. Ofiso PR 8-6446
DR. F. C. WINSKONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-3 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141; namų 686-4886
Val. pirm. antr., ketv. 2-5 ir 6-8
penktad. 9-5. Šešt. pagal susitarimą

(Tęsinys iš praėjusio šeštad.)

Kaip iš „Milfordo gatvės elegijų“ matyti, Aistis gana gerai, visiškai ne bukal ar ožiškai suprato, lyg klaurai permatė tarybinius lietuvių, jų gyvenimo sąlygų keblumą, galimybių ribotumą, idomiškai nujausė jų valdmenį ir misiją tautos pozityviai, bet ir realistiškai vertinti — sakyčiau, ir savaip mylėti. Lietuvių išeivija dabar išmoka žvelgti į paverstą tautos likimą realiau ir ilgesnėmis perspektyvomis. Ekonominiai ir socialiniai santvarkų mirazai tampa nebe tokie svarbūs ir baugūs, ideologijos atrodo nebe taip lemtingos tautos išlikimui. Labai juk tam būdingas ir Aisčio pareiškimas per „Akiračius“ apie Antaną Maceiną, kuris, girdi, iš Lietuvos tikriausiai bėges ypač nuo komunistų, o Aistis, jei jam būtų tekę bėgti, būtų labiau bėges nuo rusų.

Iš tikrųjų, ko jam būtų buvę bijotis komunizmo pvz. ekonominė prasmė? Per visą savo gyvenimą Europoje jis gi buvo grynų gyniausias proletaras ir, parafrazuojant Marką, nieko neturėjo prarasti, nebent tik savo medžiaginio skurdo pančius. Biednesnis gi jis buvo už kulokų kilmės Venclovą, tipišką buržuazinį „inteligentą su portfeliu“, net ir už Cvirką. Argi jis būtų priešinęs ponų dvarus ir žydų fabrikus nusavinti liaudies gerovei? Anaiptol! Tačiau Jonas vis tiek būtų bėges nuo rusų, ir tėvynės jis negrįžo dėl rusų. Štai aiškūs atsakymai.

Tad reikia turėti labai drumstas akis, kad iš Aisčio poezijos, esav knygų ar kitų pasisakymų būtų galima išskirti neapykantą Lietuvai ir jos bolševikinei santvarkai. Taip, „Milfordo elegijos“ jis kartą labai aštriai, super bravūriškai pasisakė prieš ivanus ir katiušas — net apie bausių reikala juos, atėjus išsilavinimo progai, sunaikinti „kaip blakes ir tarakonus“, „už vieną dantį visus dantis išmalti“... Sutikim, kad tokie posakiai būtų gal per griežti, „nehumaniški“, išsprikę dėl stilistinio smarkumo, kaip rėžiančios metaforos, kaip hiperbolės. Antrą vertus, o ko ivanams ir katiušoms taip įstii į mūsų Vilnių ir Klaipėdą? Ar mes lendam į jų Maskvą ir Leningradą?..

Bet ir vėl — jeigu Jonas ir iš tikrųjų būtų taip „kraujo“ troškęs, tai nuo kurio laiko ivanai ir katiušos, kurių kasmet vis daugiau importuojama prie Nemuno žiočių ir Neris, jau yra lietuvių tauta ir Lietuva? Aišku tik viena, kad Kremlius siekia (jūs tai visi vietoje dar geriau matot ir žinot) Pabaltijo valstybes ko greičiau paversti rusišką provinciją, idant jų vardai beliktų žemėlapių vietovardžiais. Bet kol kas dar taip neįvyko, bent Lietuvoje. Tad geriau pagal savo sąlygas vis laikykimės ir jauskim, kad tatau niekados negalėtų įvykti.

Pagalau dar viena „metafizinė aklaivė“. Pasak Raguočio, Aistis ne tik asmeniškai, bet ir jo poezija nusilpo ir išsisėmė, kai ja „ėmė stumliuoti ir įkvėpti ne melė, o neapykanta“. Cha... — per neapsižiūrėjimą nors sykį teisingai pataikytą, tik ne ten, kur norėta, o bumerangiška. Pats dėsnis nors ne absolutus, bet ne be pagrindo: priešingai meilei, neapykantos emocija greičiau neigiamai paveikia kūrybos kryptį, stilių, grožį, moralinį skaidrumą, kokybę ir humaniškumą. Gyvenimo faktai verčia tų patikėti. Kompartijos politbiurai ir atitinkami politruakai visose SSSR kūrybinėse sąjungose nuo 1918 metų, Lietuvoje nuo 1940 metų reikalavo ir teberikalauja, kad literatūra ir menai būtų aštriausios politinės ir ideologinės kovos ginklas ir pirmiausia, kad niekada nemažėtų budrumas ir neapykanta buržuizui, hitlerininkui, Vakarų imperialistui, ypač klasiniams priešams, įskaitant ir savuosius partinius, kai jie nukrypsta nuo vėliausio genseko nustatytos linijos.

Štai kodėl, tur būt, sovietinė rusų ir sovietinė lietuvių literatūra vis dar labai nepasėdai tesukūrė pažymėtinų ir visuotinai pripažintų pasaulinės vertės šedevrų. Kai lite-

ratūra turi būti kuriama policijos surakintoje aklaivietėje, tai ir griežčiausi valdžios įsakai jos nesustiprina. Net ir per neapykantą.

Reemigrantų džiaugsmas

Čto dielat?... Kas daryti, kad negorovės ir nesupratimai išblėstų, tariamos „neapykantos“ sumažėtų? Nagi, derėtų laisvai išsiaiškinti, darba išrodyti gerą valią, tuščią žodinę propagandą pakeisti tikrovės faktų pažinimu. Vadinasi, gal ne tiek poną Mizarieną ar panelę Narkeliūnaitę, bet kaip tik žymesnius lietuvių išeivijos rašytojus, ypač tuos „neapykantininkus“ reikėtų nuosirdžiau kvieiti tėvynės svečiuosna — nebūtinai už dyką pavaišinti, kiek sudaryti sąlygas jiems patiem per ilgesnį laiką laisvai, pilnai, nesekamai, tiesiog kultūringai susipažinti su naujoju gyvenimu, rimčiau išstudijuoti socialinį, kultūrinį ir dvasinį progresą. Jei pramonės produkcija padidinta 38 kartus, tai išlaidos stipendijoms tos rūšies rimtai propagandai neturėtų būti per didelės.

Aišku, fantazijos. Bet kodėl kartais nepajaukauti ir su sovietiniais saugumu? KGB žandai per daug suakmenėja, niekados nesusijaukiant...

Kol kas puoselėjama saugesnė tvarka ir vis dar tobulinama. Kelionė Lietuvos nebolševikuojančiam turistui yra šiuurkštas prievartinis piniginis jo apipilėsimas (mokėsčiai, privalomi brangūs viešbutai, palydovų laiko ir transporto priemonių apmokėjimas ir t. t.) ir už visa tai — kludymas tiesiogiai pažinti Lietuvos gyvenimą ir žmones. Ir laikas ribojamas beveik nutēm, kaip kalėjimuose per pasimatymus su kaliniiais. Joks save gerbiantis europietis ar amerikietis tokiom sąlygom, aišku, tik šitaip „studijuodamas“, negali greit pamąžinti turimos „neapykantos“ sovietinei santvarkai.

Kaip atrodo, glaudesnis suartėjimas tikriausiai draudžiamas iš Maskvos, arba ir vietinių atsakingų pareigūnų nelabai pageldata. Iš pavyzdžių matyti, kad tarybinės Lietuvos kultūros ir saugumo valdytojai labiau patinka kitos rūšies reemigracija (sugrįžimas iš emigracijos). Grįžo labai senyvo amžiaus vienas silpnėsių gabumų poetas, na, ir pora laikraštinių, kurie labai lipo prie tarnybų išeivijos politiniuose veiksmuose. Bet būtinai tokie, kurie sutinka atlikti be galo neįaukią ir vulgarią pareigą — tyčiotis iš užsienio lietuvių ir niekinti save pačius, apsisplaudyti ir išpažinti savo klaidas, o vienas iš jų net primygtinai stengis įrodyti, kaip metų metais stebėjęs, rinkęsis popierėlius, taigi buvęs šnipeliu. Nejaugi manoma, kad šitoks pajacų vaipymasis gali kam nors daryti įspūdį, įtikinti, patraukti ar būti kuo nors naudingas? Su tokiais metodais reemigracijos juk nepaspartinsim ir melės tautos „pasirinktam“ naujam gyvenimui nepadidinsim.

Bet kaip nuo senovės žinoma, totalistiniai režimai paprastai stokoja humoro ir praranda pajautimą, kada jie patys tampa juokingi kitiem. Raguočio rašiny rando asmeniškai ji nestokojant inteligencijos, bet jau praradus humoro jausmą. Kitaip jis pvz. nesistengia įrodinėti ir apgalestauti, kam Aistis nepasėkęs savo jaunystės artimiausio draugo Antano Miškinio pavyzdžiu, išmintimi ir „kūrybinio credo“. Bet tai juk pokalbis apie virvę pakaruoklio namuose...

Miškinis, girdi, teisingai viename Aisčiui skirtame eilėraštyje apibūdinęs savo draugo kūrybą žodžiais: „Tik ar tai kūryba, tik ar tai daina? Klaidžiojant be vietos po pasaulį margą ji mirimui lygi, nevilties pilna“... Raguoči rimtai rekomenduojai įsidėmėti, kad Miškinis anksčiau „taip pat klajojęs ir klydęs“, bet „surado tikruosius kelius į tautą ir liaudį“, ir ta dingstimi pacituoja išmintingesnį Miškinio „pilietinį credo“, beje, išreiktą gal ne pačiom subtiliausiom stiliaus priemonėmis:

*Gerai, kad aš ne emigrantas —
čia mano duona ir daina.*

*Aš su tavim, gražuole liaudie,
Tu puokštė daugelio gelmių.*

TRUPUTĮ KITOKIAIS TONAIŠ

Apie poetą Joną Aistį ir širdžių bei minties sovietizaciją

Bronys Raila

Žinoma, geriau nebūti emigrantu, o namie turėti kiek daugiau duonos ir dainuoti gražuolės liaudies skaistybei. Deja, deja — negaliu sau leisti Antano adresu nei humoro, nei satyros ar kokio sarkazmo. Būtų čia per lengva ir mano padėty nesąžininga. Vengiu, jei tik galiu išvengti, juokavimų pvz. iš mano buvusių gerų draugų ar bent pažįstamų, kaip Griciaus-Pivošos, Graičiūno, Inciūros, Borutos, Keliučiū, agronomo Vlado Tiškaus ir kitų, kurie daug iškentejo, bet išliko gyvi po Sibiro kacetų, kalėjimų ir kitokių tremčių — ir dar kartą galėjo pasakyti, kad štai ir jie nebe emigrantai, o reemigrantai iš dostojevskiško „mirusiųjų namo“... (Nesvarbu, jei kuris iš jų, priverstas ar iš savo noru, „už duoną ir dainą“, kalbėtų ir dar kalbės lygiai, kaip anas Orwellio „1984 metų“ romanas Minties policijos išprovokuotai suimtas ir kankintas kalnys, norom nenorom išmokytas mylėti savo „Didįjį brolių“ — tironą).

Jei, kaip Salomėja 1931 metais, Antanas Miškinis bent 1938 metais būtų suradęs „teisingą pilietinį credo“ ir juo viliojęs „klaidžiojanti klystantį“ Aistį rasti „tikruosius kelius į tautą ir liaudį“, tikinęs grįžti tarybų, Lietuvon, kurstęs šviesiai apdainuoti jos „istorinius“ vadus ir „laisvanorišką pasirinkimą“, — aš dar suprastčiau, tai visą miško pasaką bent šiek tiek vertinčiau. Bet nurodyti Miškinio pavyzdį, kuris taip vėlai ir tik po dešimtmecio Sibiro vergų stovyklose pagaliau „surado“ kelią atgal į namus, į tautą ir liaudį, ir į duoną su druska, kurios sumuštinį jis pasūdo savo naujų dainų ašarom, — kaip sau norit, tai yra arba pasityčiojimas iš žmogaus, arba toks jau įsiskoništas sovietinis humoras, nesivaržant kalbėti apie virvę pakaruoklio namuose.

Bet gal tuo pavyzdžiu norėta parodyti tik visiškai normalią sovietinę situaciją: paskatinantis pavyzdys reemigranto iš Sibiro. Aistis turėjo terptis į maskolinį istorijos progresą, už klaidžiojimus ir praetis klaidas tą progresą bent dešimtmetį pastudijuoti Sibire ir, jei dar būtų išlikęs gyvas ir įsigijęs teisingo politinio credo diplomą, tai būtų galėjęs dar kartą reemigruoti tėvynėn, su vilimi siekti sovietinio nacionalinio poeto, liaudies rašytojo vardo.

Ne poeto, bet tautos tragedija

Kai kažkodėl šitaipso neįvyko, tai B. Raguoči tiksliai išdėstė kompartijos teorijas apie Lietuvos aneksiją ir aneksuotų Lietuvos rašytojų paskirtį — ta proga net visam rašiniui uždedamas viršinė antraštė, jog Aisčio gyvenimas buvęs „poeto tragedija“, gi jo likimas susivijo tragiškai... nes kitoks, pagal istorijos, jo pasaulėjautos ir kūrybos raidos logiką, negalėjo būti! (!)...

Tiesa, kad Aistis savo lyrinėje „pasaulėjautoje“, tur būt, iš prigimties buvo gaudus, liūdnas, jei norit, tragiškai pesimistiškas dar tais laikais, dar jaunystėje, kai lietuvių tauta nebuvo verčiama „pasirinkti progreso kelio“ ir kuomet jo poezija dar mokėta vertinti pati savyje — dėl savo dvasinės-estetinės vertės, o ne dėl to, kokio teisingumo istorijos kelius rodytų ar politinės ideologijos kryptį atstovautų. Tačiau savo polemikose, feljetonuose, kultūrinės žurnalistikos rašiniuose Aistis dažniausiai būdavo visai kitoks: baltas ir juoda matas kritikas, šmaikštus, ironiškas, sarkastiškas, beveik optimistas, iki pačių vėliausių laikų neverkšlengs dėl savo asmeninio likimo. Jis gerai suvokė istorijos logiką ir nedaug teklaidžiojo savo paties asmeninės sudėtingos logikos labirinte.

Tad šiuo atžvilgiu stipriai abejočiau, ar būtų teisinga Aisčio gyve-

nimą būdinti kaip „poeto tragediją“, o jo likimą kaip „tragišką“. Pagal ispaną Unamuno, visų žmonių gyvenimas, taigi net ir sovietinių, skendėja tragiškumo upėje. Tragiškasis jausmas — „Le sentiment tragique de la vie“ — esanti visų mūsų būties elementinė dalis. Gyvenimas tų lietuvių menininkų, kaip Aisčio ir panašių, kurie nesutiko pasiduoti sovietinei priespaudai ir verčiau pasirinko užsienių klajonių nežinią, buvo nelengvas ir, jei norit, tragiškas — tik, be abejo, žymiai mažiau, negu tu, kurie, kaip Miškinis ir kiti, turėjo likti ir ryžtis gyventi — ir arba visiškai žūti, kaip žmonės ir kūrėjai, arba po atitinkamo skaistyklos periodo pelnyti karčią duoną gražuolės kompartijos šlaip taip pakenčiamų gelių buketuose.

Kas pažįsta išeivijos kultūrininkus, puikiai žino, kad jų daugumas, nors ir būdami atplaišoti bei atmatos, sugebėjo materialiai pakenčiamai susitvarkyti, smegenimis ar savo delfno prakaitu pelnytis tokią pat ar net skanesnę duoną su druska, negu likę kolegų istorijos progreso šalyje. Taip, jų gyvenimas čia tapo nuolatinė auka; atiduota ir atiduodama tūkstančiai neapmokamo darbo valandų tautinės kultūros vertybių kūrybai. Be abejo, ne vienas ilgainiui „tragiškai“ supyksta, kai savo sunkų darbą turi atidovoti vis kaip auką, be atlyginimo, dažnai ir be jokio liaudies dėkingumo, tik priekaištų kritikų smūgiais palydimas. Ir tiesa, kad tos aukos, pavyzdžiui, knygų, sumaterialėjusios ir nutaustančios išeivijos daugumai vis labiau tampa nereikalingos, nevertinamos, nebeskaitomos.

Bet šios asmeninės ar medžiaginės kultūrininkų tragedijos nebuvo ir nėra esminės, ir nostalgija nors dažną kankina, bet dar nė vieno neįvedė iš proto. Rūščiausios tiesos šakninė esmė yra daugelio mūsų rūpestis, sielvartas ir skausmas, kaip solidarūs pergyvenimo išraiška dėl visos lietuvių tautos tragiško likimo, jos politinio ir dvasinio pavergimo tėvynėje. Čia, ne kitur, pradėkit ieškoti tragiškumo versmių.

Nebūtų buvę jokios ir Jono Aisčio asmeniško likimo tragedijos, jeigu lietuvių tautos laisvės kelią nebūtų perkirtusi toji svetima „istorinio progreso“ angis. Nebūtų tokios poetų tragedijos, jei tauta nebūtų užsklęsta priespaudos tragiškoje, kurios laimingesnė pabaiga stiprėjančio maskolinio imperializmo ir vėl piktėjančio totalistinio košmaro akivaizdoje vis tebėra neaiški ir geliančiai slogi naktis be aušros.

Apie tėvynės humaniškumą...

Bet tėvynė... — šypsingai man buvo smagu toliau skaityti Br. Raguočio paguodos žodžius: „tėvynė buvo humaniška poetui, sukūrusiam tikrų vertybių“. Poetui bėgliui, tokiame „priešiškam naujajai būčiai“, pačiam panorusiam „užkirsti kelią savo žodžiui į Lietuvą“? Nuostabu ir gražu. Ir kuo pasireiškė tasai humaniškumas? Gi kelio-liko Aisčio prieškarinių, lyrinių-estetinių (ideologiškai nekalčiausių...) eilėraščių buvo malonėta idėti Vilniuje išleistose poezijos antologijose.

Humaniška pažanga, jei lyginti su pirmaisiais pokariniais metais, kai užsienin išbėgė ar ten nuo seniau užlikę mūsų rašytojai buvo laikomi jei ne Hitlerio atskirstom šakom, tai visai neegzistuojančiais. Tik „tėvynės“ sąvoka čia gal per plačiai piknaudžijoma. Tai buvo daugiau Vytauto Kazakevičiaus, jo kultūrinių ryšių komiteto, dar katesnių instancijų sutikimo) „tėvynė“

iniciatyvos ir leidimo (ir dar aukštesnių instancijų sutikimo) „tėvynė“ būtų buvusi bejėgė kuo nors prisidėti prie savo poeto žodžių išplatavimo. Bet jei kada tikrai pati tėvynė galės nevaržomai atlikti atranką, tai ji parinks ir tokių vėlesnio laikotarpio eilėraščių, kurių liūdesys dėl tautos nelaimei, skaudūs laisvės ilgesiai ir gimtojo krašto nostalgija „gali išeiti iš proto“ net ir tarybinius skaitytojus, o vieną kitą, kaip dabar įprasta, nuvesti net į sovietinius beprotamius.

Nežiūrint tėvynės (t. y. V. Kazakevičiaus) tokio sporadiško humaniško, bendroji atmosfera abiejose tėvynėse — didžiojoje ir mažojoje — tebėra slogi ir grėsminga. Pasaulinė spauda vėl kone kasdien mirga aprašymais veiksmų, kurie savo slėgtimi ir kaktumu primena anas Stalino laikų bylas, „išpažintis“, kilnesnių charakterių ir savęs pačių išniekinimus.

Juodas košmaro sparnas vėl šėliu leidžiasi nuo Vladivostoko ligi Palangos. Tą kartybės ir skausmo atmosferą netiesiogiai, bet tarsi simboliškai matom atspindint ir lietuvių sovietinėje literatūroje. Štai kad ir 1973 m. vasarą „Pergalės“ žurnale paskelbta jaunesnės kartos poeto Marcinkevičiaus herojinė tragedija apie senovės Graikijos legendinio didvyrio Prometejo pasmerkimą, šis neabejotinai tirštėjančio talento dramaturgas (Mindaugo, Katedros autorius) skaitytojui ar žiū-

rovui pateikia šį tą glesnio ir žmogiškesnio už bukus kompartijos įsakus literatūrai, nors savo straipsniuose ar reportažuose jis visada yra karštas Maskvos ir jos grožybų gerbėjas.

Prometėjiškoje heroikoje šį kartą jis sena klasikine maniera, a la Racine, mikliai aštrina tiesos, laisvės, žmoniškumo idealų tragišką sandūrą su apsišaukėlio dievo Dzeuso tironiškais įjėdžiais. Viena epižode merginų choras drąsiai protestuoja:

*Čia tiktai smurtas, tik tamsa ir melas.
Čia ir žmogus, ir jo kančia —
tik mažas bevardis ir bejėgis vabalėlis
po visagalės Prievartos padu...*

O finaliniame didžios dramatinės įtampos monologe su retai mūsų literatūroje pasiekta stiliaus ir kalbos koncentracija prie uolos prikaltas Prometėjas mėgina atspėti gyvenimo mislę. Jį stulbina tasai prieštaras žmogaus būties sudėtingumas: meilės galia ir dar labiau silpnybės to dvikovo gyvūno, kuris, užuot į viršų kilęs, vis „žeme kaip kirmimas vyniojasi ir šliaužia“. Ir koks jo gėdimų siautuly! —

„...daugiau! riebiau! paimt! pagriebt! išplėst! išsikero! užgūt! neatiduot! nustumt! užgoit! praryt! sumindziot! suniekin! nulaust! išculpt! pažemint! rangytis! šliaužti! pasiremt! pasinaudoti! viešpataut! valdyt!“

„Iš kur tie žodžiai? — klausia poetas ir skuba atsakyti: o gi mes juos atsinešėm iš urvų, kai dar buvom žvėrys...“ Psichobiologiškai gal ir sunku ginčyti tokios prielaidos teisingumą, bet moraline prasme poetas, tur būt, klysta ir be reikalo

ar gal tyčia nukreipia mūsų dėmesį nuo dabarties į mitologinius laikus. Norėtusi patarti neužsikasti taip toli anuose reakciniuose amžiuose. Tos baisios aistros ir žvėriški gėduliai juk ne iš urvų, ne iš senovės. Gėdimas viešpataut, praryt, išculpt, pavergti — ne iš urvų, bet iš rytų!

Visi plėšiausi žvėrys šiandien pasileidę iš zoologijos sodų. Jie baidysiai staugia, gąsdina, lazerių spinduliais spiaudosi. Šie spinduliai ant mūsų šalies irgi užtekėjo su Stalino-Dzeuso saule, kurios parvežti tėvynėn sykį karštingai buvo išskubėję viena generacija už Justiną Marcinkevičių vyresnį Lietuvos poetą...

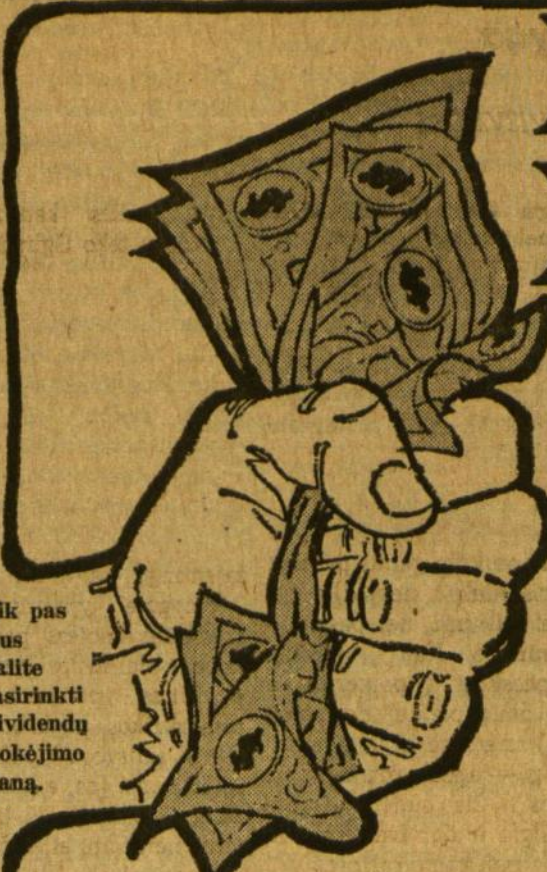
Aistis, kiek šiandien per miglą dar galima prisiminti, nors kai kurių draugų kviečiamas grįžti, negrįžo ir į delegaciją nesidėjo. Jis gana teisingai nujausė, kokius janičarus išaugins ta urvinė raudonojo maskolio civilizacija.

Tokiais apsisprendimais jis pasvėrė pusės gyvenimo kelią, nulėmė savo likimą ir garbę. Tokia buvo jo progreso kryptis ir, jeigu leistumėt pridėti, jo tragiškosios aukos žavi prasmė.

Pasakos, kurios nenusibos

„Aš daug mačiau karalių rūmų, tik tai man stigo pirkios dūmų“, su pagyrimo arogancija norėčiau pasakyti Jurgio Baltrušaičio žodžiais. Taigi stigau progos (dar!) giliau pažinti komunistinės maskolinio tipo visuomenės struktūrą ir jos valdymo mašinerijos vidinę prigimtį ir stilių, kaip tat galėjo šlame ore užaugęs Justinas Marcinkevičius. Bet jo plastiškai išreiktas urvinio žvėries „sielos“ ir instinktyvų košmaras man, ir, tikiuosi, jums daugeliui, padeda konkrečiau suvokti ir moderninių urvų, šių dienų skitų atsi-

(Nukelta į 5 pusl.)

HOLD IT!

We have a savings plan for your financial future

...and you'll like saving with us. Ask your friends and neighbors about St. Anthony Savings!

Tik pas mus galite pasirinkti Dividendų mokėjimo planą.

Annual Yield	Quarterly Yield	Monthly Yield	CLASSES OF SAVINGS:	Minimum Deposit	Per Centage
7.427	7.418	7.372	4 years CERTIFICATE of DEPOSITS	\$10,000.00	7 1/2%
7.354	7.169	7.118	4 years CERTIFICATE of DEPOSITS	\$ 5,000.00	7%
7.081	6.992	6.843	2 1/2 years CERTIFICATE of DEPOSITS	\$ 5,000.00	6 1/2%
6.812	6.644	6.458	2 years CERTIFICATE of DEPOSITS	\$ 5,000.00	6 1/2%
6.541	6.387	6.253	1 year CERTIFICATE of DEPOSITS	\$ 1,000.00	6 1/2%
5.398			PAID-UP SAVINGS PASSBOOK	\$ 100.00	5 1/2%
5.124			OPTIONAL SAVINGS PASSBOOK	\$ 10.00	5%

FREE GIFT!

ELEGANT STAINLESS TABLEWEAR

16 pc. set
Service for 4

Yours Free for opening a new account of \$500 or more . . . or adding the same amount to your present account. Offer expires Oct. 30. Limit one gift per account. Sorry gifts are not mailable.

Saint Anthony Savings

1447 South 49th Court Cicero 60650
Telephone 656-6330 and 242-4395

MEMBER F.S.L.I.C. WASHINGTON, D.C.

Open Mon. 9-8, Tues.-Thurs. Fri. 9-5, Sat. 9-1; Closed Wed. & Sun.

(Atkelta iš 4 pusl.)

gaivelėjusios gadynės analogiška psichiją.

Jos krūvio svorį labai jautau, rašydamas savo raudos šią antrąją dalį. Tam tikru atžvilgiu dvelkė ji ir iš Raguočio nekrologo, kur mūsų poeto efemeriškos kūrybos ir grakštaus gyvenimo įvertinimas turėjo būti gožte užgožtas ne meniniais, bet šurkščiais politiniais ir galiausiai ideologiniais motyvais. Laisvųjų vakariečių minčiai, stiliui ir dvasiai taip sunku, taip baisiai neįjauku, kai tenka skverbtis į tų urvų užsklęstą pasaulį!

Labai norėjau ir šios dalies raudos atskirus kirsnius įremini Jono Aisčio poezijos posmais — taip, lyg pakraščiais mano žyrotų takų, kuriais ėjau, vis pakeliui pasodindamas vieną kitą jo žiedais besisypsančią gėlę — čia pienė, ten gvazdiką, kitur čiobrelį. Tokių posmų daug dar būtų buvę, nemaža jų žinočiau.

Pamėginau pradžioje — deja, negalima. Girgždžia, piaunasi, nesiderina su temom, kurias priekini išstūmė sovietinis literatas, ir su žodžiais, kuriuos abu turėjom pavaruoti, it baslius bėmėtydami per tvorą. Manot, man negaila, kad geriau ir gražiau nemokėjau, kad stačiai neįgalėjau?

Pasukim į kvepiančius oranžynus, kėpim į kalnus, kur mėlynos miglos vilioja, ir šviesiau baikim šią raudą paties Jono žodžiais. Koks skirtumas, kokia praraja tarp sovietinio poeto atskleisto urvinio žmogaus — ir Jono Aisčio smuiko virpėjimų, smuiko su sirdina! Aš net imu abejoti, ar tiečiau pasauliai kada nors galės susieiti, tuo labiau susilieti — susikalbėti humaniškai, ne žvėriškai.

Kai anos delegacijos viena mūsų poete su dviem beletristais ir kitais enkavedistais skrido Maskvon Stalino saulės parveži, Aistis iš pietų šalies skrido tėvynės taip pat — savo meilės žodžiais, beržų ir gluosnių eisenos sparnais:

*Tuven gražiausia pasaka, ir tavo liūdesį pateisinu,
Lyg karalaitės kalne, pagrobto smakų...
Einu pro tas beržų ir gluosnių eisenas
Ir pasakas, ir pasakas selcu.*

Dešinėje ir kairėje nebeginčia, kad tyriausias Maironio lyrikos perlas savo emocijos galia ir kalbos grožiu sužibėjo prie Keturių Kantonų ežero Šveicarijoje, kai poetas siuntė tėvynės vakarinį pasveikinimą. Aisčio lyrikoje (bent mano vyzdyje) toks būtų "Mal du pays", taip pat Alpių kalnyno panoramoje gimusi vizija — gelianti, kankinanti, bet kartu guodžianti ir šildanti vienliša poetą, staiga netekusį savo tėvynės:...

*Aš matau, kaip tu žengsi viršum visų viršūnių
Ir viršum pasaulio šio plataus:
Mėnesiena, žvaigždės... tartum
pieva ir ramunės,
Ir tave ja brenančių matau.*

*Iš miglų, iš pasakų, senoviškų legendų
Tavo laimės poringę pinu.
Tau, žinai, varge mūnai ir
ūkanoj paskendus,
Laukt pabosta giedresnių dienų...*

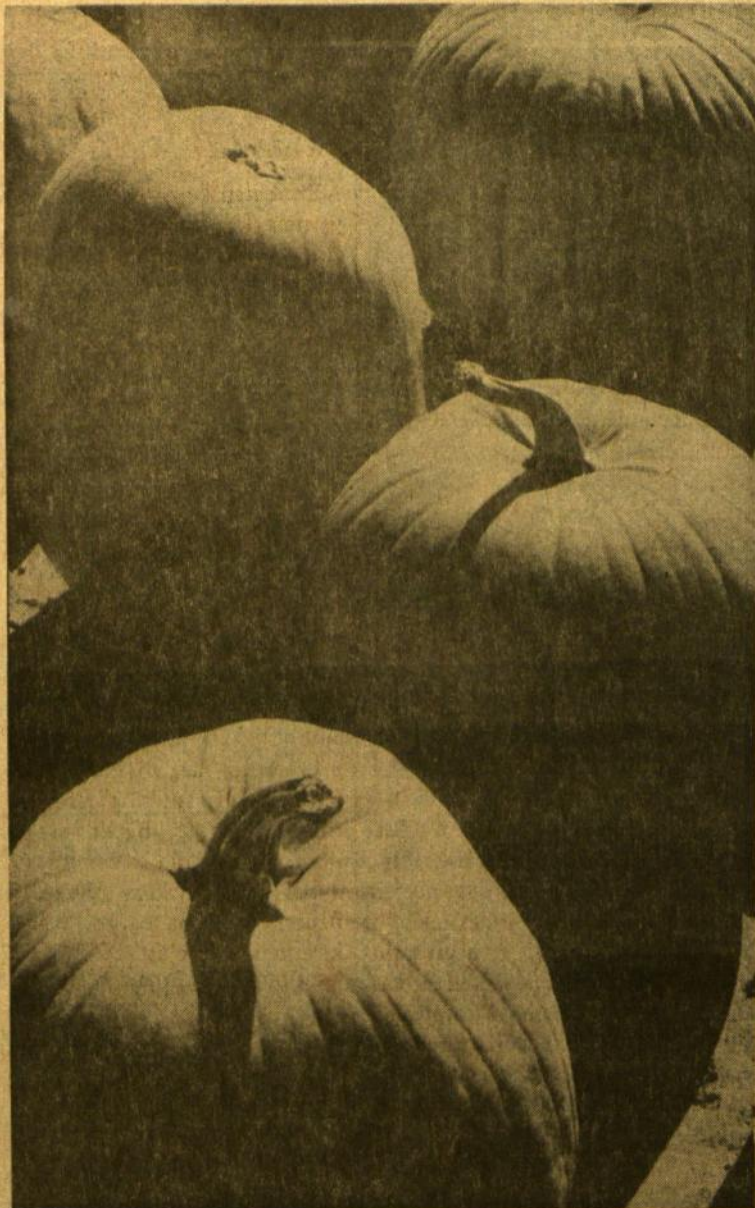
Los Angeles. 1973. IX. 4-10

NAUJA MENŲ DEKANĖ

Notre Dame universitete pirmą kartą Menų ir literatūros kolegijos direktore paskirta moteris — domininkonė sesuo Izabelle Charles. Daktaro laipsnį ji yra gavusi Notre Dame universitete. Dabar jos vadovaujamoje Menų ir literatūros kolegijoje yra 830 studenčių.

NAUJAS BERNIUKŲ MIESTO DIREKTORIUS

Stambios jaunimo auklėjimo įstaigos — berniukų miesto Omahoje, Nebr. — nauju direktoriumi paskirtas kun. R. Hupp. Pimmas tos įstaigos direktorius ir steigėjas prel. Flanagan yra miręs, o antras — prel. Wegner išėjo į pensiją.

Ruduo

Nuotrauka Vytauto Maželio

Apie stovintį ir judantį gyvenimą

Jurgio Jankaus nauja pasakojimų knyga

PR. VISVYDAS

Jurgis Jankus, UŽKANDIS. Pasakojimai. Išleido "Ateitis" 1973 m. Literatūros serija Nr. 7. Aplanas 219 psl., kaina \$4.50. Galima įsigyti "Drauge" ir pas platintojus arba užsisakyti tiesiog iš "Ateities" leidyklos, rašant Mrs. M. Bajorūnienė, 17689 Goldwin, Southfield, Mich. 48075.

Mūsų novelistikoje Jurgis Jankus įsitvirtino kaip gabus pasakotojas, kuris niekad neapvilia nei kalba, nei stiliumi, nei pasakojimo įdomumais. Kad J. Jankus mėgsta pasakoti ("popierius ir pieštukas daug pigiau, negu psichiatras") matome iš jo naujausio novelių — apsakymų rinkinio "Užkandis". Čia sudėti aštuoni įvairaus ilgio ir dar įvairnesnio literatūrinio pajėgumo rašiniai.

Autorius tų istorijų nevadina novelėmis. Ir teisingai. Šiais laikais į novelistikos žanrą kišamas beveik kiekvienas smulkiosios prozos gabalas. Net mokslinio stebėjimo sukeltos impresijos! J. Jankus savo istorijas kukliai pavadiną pasakojimais, tuo lyg atsiirbodamas nuo forminių varžtų. Pasakoja pirmuoju asmeniu. Dažnai pasakotojo pasakojimą paantrina kitas pasakotojas, kurio istorija ir sudaro rašinio siužetą. Tokio dviaukščio pasakojimo būdu knygoje sukonstruktuoti "Kryžius", "Konvertitė", "Po magnolijos žiedais", "Sužieduotuvė".

Negalima pasakyti, kad knyga būtų pavadinta būdinga antrašte. Knygoje daugiausiai narpliojamos meilės temos. Tuo tarpu "Užkandis" — taigi karo meto makabriškai linksma poringė apie sadistišką sargybinių Vagnerį ir jo vergus, kasančius apkasus besitraukiančiai Reicho kariuomenei. Vagneris už mažiausią nepaklusnumą žudo savo belaisvius. Jam atsikėriama paspir-

gintu žiurkės kėpsniu. Panašių anekdotų teko išgirsti karo dienomis.

Kitame trumpame vaizdelyje "Kryžius" devyniasdešimties metų moteris pakeleiviuvi papasakoja pakelės kryžiaus legendą. Kryžių kadaise čia pastatęs pats Kristus. O dabar nuo tamsių žmonijos darbų jis smenga žemėn. Tai gana kilni istorija, atsiirbojanti nuo rinkinio visumos, kur dominuoja žaisminga, paviršutiniška erotika.

Knygoje ypatingas dėmesys skiriamas moters personažui, iškeliant dailiosios lyties fizines ir psichines ypatybes, apgaubiant romantiškos pagarbos poetika. Išimty sudaro tik pačių pasakotojų žmonos. Jos, aišku, yra gerbiamos, jų klausoma, bijoma, bet joms nėra šoninė eilėraščių.

Pasakojime "Po magnolijos žiedais" žavesys praeinančiai jaunai kaimynei kontrastiškai spinksi ties gana naivia, tamsia neapykanta, kurią laidotuvių direktorius Mašalas jaučia tai pačiai moteriškai, nes ji nesiteikė pašarvojimui atiduoti savo tėvų į Mašalo rankas. Ir čia prasikiša anekdotuose girdėta versija apie gobšų graborių.

"Konvertitėje" parodomas pirmojo bolševikmečio vaizdelis, kai komjaunuoliški agitatoriai terorizavo Lietuvos valstiečius, ypač provincijos mokytojus. Tokios dvi agitatorės (žinoma, gražios) pakliūna į dviejų jaunųjų nagus, lieka nurengtos ir paliktos miške. Apie tai pasakotojui (autorui) pasakoja jaunas bendrakeleivis traukinyje. Rodos, to ir užtektų, bet dar prikabinamas dirbtinis finalas: dabar jaunuoelis, suvilijotas perone stovinčiųjų tų pačių mergaičių, eina į pasimatymą ir pakliūna į agentų nagus. Pasakojimas, išskyrus pradžią, nedaro stipraus įspūdžio. Jaučiamas dirbtinumas.

Zoščenkos feljetonus primena

"Mažas nesupratimas". Trumpi sakinkai. Lakoniški, smagūs dialogai. Miesčioniški herojai. Negilus konfliktas, paremtas karveliška meile. Čia J. Jankus parodo savo stiliaus grakštumą. Išlaiko balansą. Neleidžia jokiam šalutiniam pasakotojui pasileisti į prisiminimų jūras. Nėra skaitytoją varginančių pagražinimų.

Apsakymai "Sužieduotuvė", "Ne dėl savęs", "Mergaitė" yra ilgesni ir architektoniškai komplikotesni. Abu pastarieji, be abejo, sudaro knygos literatūrinį nugarkaulį (ypač "Ne dėl savęs"). Akivaizdu, kad J. Jankui nedaug tetrūko tuos kūrinėlius paversti romanais. Gal, paryškinus personažus, įdėjus vieną kitą įdomesnį dialogą, ar gyvesnį gyvenimo epizodą, šalia tų, kurie jau yra pasakojimuose, visa lektūra romano rėmuose labiau užangažotų skaitytoją.

"Mergaitėje" donžuaniško gymio senyvas mokyklos vedėjas jaunutės mokytojos artumoje pasidarė svajotoju — poetu. Nežiūrint apsakymo paviršutiniškos romantikos (savo intonacijomis pavuotos 70 metų), nežiūrint situacijų bei dialogų sausumo, J. Jankui maždaug pavyksta sukurti įsimylėjimo atmosferą, nors skaitytojas į viską žiūri labai skeptiškai. Donžuaniškas herojus lieka nei simpatiškas, nei pateiktas. Jo visiškai "sugniužimas" ties jauna mokytoja nesukelia pasigailėjimo. Skaitytojas negali jam atleisti jo pompastiškų pastabų kitų "nugalėtų" mokytojų atžvilgiu: "Visas jas atsimenu su malonumu. Vienos buvo nuolaidžios, švelnios ir pilnos kvapnios negalios, kaip ramos ištroškęs rožės žiedas, o kitos, kaip ledas, kuris nuo šilumos keičia ir savo kietumą, ir lytį, ir džiaugsmu gurgėdamas nebesulaikoma garma pakalniui". Tiesiog galėjo žmogus vyriškai, atvirai pasakyti: "Anosios buvo lengviau suvedžiojamos".

"Sužieduotuvėse" meilės reikalai traktuojami su feljetonišku žaismingumu. "Savėnas, kuriam gyvenimas sustojo, papasakoja savo nesėkmę su pirmąja sužadėtine. Jam pagrindinio pasako-

tojo žmonelė įperša kitą gražulę Rožę, kuriai itin simpatizuoja pats pagrindinis pasakotojas, savotiškas smaližius. Rožė pastarojo sąmonėje sukelia nepaprastos adoracijos audrą. Jis sako: "... sutikęs Rožę, visados pasijusdavau alkanas..." Lyrika ima piltis nemunėliais. Herojus, galvodamas apie Rožę, mini rūkytą silkę, į kurią, seilę varvindamas, žiūri katinas. Palygina ir su jauna stinaite atšlaite. Jos palto klostės siūbuoja "kaip rugių žydėjimas, kaip pieva vėjui, kaip vandens platumos. O pats moters grožio garbintojas jaučiasi "kaip pavasario žalumon pirmą kartą paleistas kumelys".

Graži lyrika, bet kas iš jos, jeigu dėl Rožės nekyla joks konfliktas. Senolis savo platoniską objektą lengvai perleidžia jaunesniam Savėnui. Dėl to apsakymas vietomis pasidaro labai nereikšmingas. Daug kalbėjimo apie meilės ir aistras, o gyvosios aistros taip ir nesimato.

Kaip minėta, literatūrine verte išsiskiria apsakymas "Ne dėl savęs". Meklenburge bombardavimo metu beveik tėvų panosėje žūsta trys vaikai. Tėvai nuo šios tragedijos jau niekad negali atsipūsti. Visas gyvenimas, nepaisant ekonominės gerovės naujame krašte, susisuka į skaudų mazgą. Ji galvoja, kad jis ją kaltina, o jis — atvirksčiai. Tyliai kova vyksta ilgus metus. Psichologinė įtampa didėja. Išimaisio šeimos draugas, kaimynė. Susiformuoja keturkampis su aštriomis briaunomis: kurią tik nepaliesi — skaudu. Apskritai, tema puiki, psichanalitinė atmosfera gerai išlaikyta iki pat galo. Vis dėlto yra neraminančių plyšių.

Atrodo, autorius, nepakankamai perprato pagrindinį veikėją braižytoją Petrą, kuriantį savo žmonai ekonominį geri, bet nesugebantį suprasti jos vidinio sielvarto. Petras sakosi tebemyli žmoną Onutę, kaip ir anksčiau, kai jie sutarė "sujungti savo gyvenimus krūvon". Vis dėlto, užsikniaubęs ant brėžinių, Petras nedaug tekreipia dėmesio į Onutę. Jis net nesisiejoja dėl jos naktinių pasivaikščiojimų. Ir

tas Petro pramušgalviškas "pasipiršimas" Verutei Butulienei, psichologiškai nėra motyvuotas. Juk mylintis vyras, kad ir įsižiūrėjęs pro langą į patrauklią kaimynę, būdamas toks braižytojiškai lėtas ir tvarkingas, taip lengvai nedarys likiminio šuolio. Tam autorius turėjo surasti ko-kių nors glaudesnių, apsisprendimą paruošančių aplinkybių. Gal Petras tokiu būdu norėjo atsikėryti ji ignoruojančiai žmonai? Kaip ten bebūtų, skaitytojas lieka nustebintas, bet neįtikintas.

Psichologinių plyšių randame ir kituose pasakojimuose. Pavyzdžiui, iš Mašalo išpažinties ("Po magnolijos žiedais") nesimato, kad Mašalas būtų kvailys, bet jo argumentai prieš moterį, su kuria jis nenori bendrauti ir pataria kitiems nebendrauti, yra naivūs. O gal čia autoriaus mėginta parodyti, kaip kerštingas neatlaidumas užtemdo protą? Nelabai norisi tikėti ir "Sužieduotuvė" Savėnui, kuris, rengdamas būsimajai sužieduotuvii vašes, pasikviečia tik vyrus — bendradarbius ir draugus. Lyg tyčia, kad vienas iš jų pasiglemžtų jo mylimąją. "Kryžiūje" skaitytoją gerokai nustebina devyniasdešimt dviejų metų senutės palyginti jaunatviškas pokalbis su pasakotoju. Senutė guviai papasakoja ilgą, vaizdingą kryžiaus istoriją, vėjavaiškiškai kramtydama smilgą tarp dantų. Fenomenas.

Jurgio Jankaus novelistikos medis yra šakotas ir nuolat skleidžiantis naujas atžalas. Su kiekviena knyga jis parodo ir naujus personažus, ir ligšiol negirdėtas, nematytas situacijas. Bet ar pasakojimo forma ši sykį pakyla viršūnėn, tai jau kitas reikalas. Teatsako patys skaitytojai. Mano nuomone, rinkinyje kompoziciją darto šnekėjimo aistra. Per daug šnekama visažinančiu pirmuoju asmeniu ir "Sužieduotuvėse", ir "Ne dėl Savęs", ir "Mergaitėje". Tie kūrinėliai sutrumpinti, kondensuoti, įstrinti darytų vienin-gesni, stipresnį įspūdį. Gi tas trijų puslapių pirmas skyrius apsakyme "Ne dėl savęs", visiškai išbrauktas, nė kiek nesuardytų pa-

sakojimo. Anaipol, pozityviai sutrumpintų skaitymo laiką.

Nežiūrint šių kelių reiklesnių pastabų, knyga skaitytoją pagaus ir prisirši.

Graži Vilniaus krašto kultūrininko sukaktis

Broniui Untuliui, žinomam Vilniaus krašto lietuvių veikėjui, kultūrininkui, pedagogui ir istorikui spalio 4 dieną suėjo lygiai 90 metų. Yra gimęs 1883 m. Rumšaičiuose. Mokėsi Palangoje, Liepojoje, Krokuvoje, Berne ir Berlyne studijavo istoriją ir ekonominius mokslus, gi 1912 m. baigė Kijevo universitetą. 1918 — 1940 m. Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos mokytojas. 1937 — 1939 m. Vilniaus universitete dėstė lietuvių kalbą. 1940 — 41 m. Vilniaus I gimnazijos direktorius, 1944 — 1950 m. Vilniaus universiteto dėstytojas. 1927 m., drauge su kitais, įsteigė vilnišką "Kultūros" draugiją, aktyviai dirbo Liet. mokslo draugijoje, Vilniaus krašto lietuvių spaudoje, sporto organizacijose. Parašė keletą vadovėlių, išvertė į lietuvių kalbą nemažą grožinės literatūros kūrinį. Šiuo metu tebegyvena Vilniuje.

IS MODELINIŲ NAMŲ BALDAI
30% iki 50% nuolaida
Galima pirkt dalimis ir išmokėtina! **SOUTHWEST FURNITURE CO.**
6200 S. Western - Tel. GR 6-4421

RADIO PROGRAMA

Seniausia Lietuvių Radio Programa Naujojoje Anglijoje, iš stoties WLYN, 1360 bangos, veikia sekmadieniais nuo 1:00 iki 1:30 val. po pietų — perduodama vėliausių pasaulinių žinių santrauka ir komentarai, muzika, dainos ir Magdutes pasaka. Šią programą veda Steponas J. Minkus. Biznio reikalais kreiptis į: **Baltic Florists** — gėlių bei dovanų krautuve, 502 E. Broadway, So. Boston, Mass. Telefonas AN 8-6489. Ten pat gaunamas ir dienraštis *Drangas*.

FLORIDA KVIEČIA

Pats maloniausias laikotarpis saulėtoji Floridoje yra dabar: šiltas oras, viliojantis jūros vanduo ir baltas paplūdimio smėlis. Kreipkitės į šiuos lietuviškus hotelus:

NORWYN APTS., 126 OCEAN DR.
MIAMI BEACH, FLA. 3319
arba
TOWN & SURF APTS.,
9024 Collins Ave.
Telefonas: 672-4903
Šiuo metu gausite 60% nuolaidos

DR. JUOZAS JAKŠTAS sako, kad Vincas Liulevičius vienas iš pirmųjų pasiūšęs eiti į šaltinius, parašydamas monumentalų veikalą

Lietuvių švietimas Vokietijoje.

Knyga gaunama "Draugo" administracijoje.

Kaina \$12.00.

MOKYTOJŲ DĖMESIUI

Dr. A. Šešplauko parašyta LIETUVIŲ KALBOS GRAMATIKA ir SINTAKSĖ, pritalkyta išviltos mokykloms ir kaina tik 3 dol. Pripažinta LB švietimo tarybos kaip labai tinkama šių laikų mokykloms. Pridėkite 50c paštu ir mokesčiams.

Taip pat labai vertinga knyga V. Liulevičiaus LIETUVIŲ ŠVIETIMAS VOKIETIJOJE ir AUSTRIJOJE 1944-1950 metais, 740 psl. su daugybe nuotraukų mokytojų ir mokinių bei abiturientų ir kaina tik 12 dol. Pridėkite \$1.00 paštu ir mokesčiams. Siųskite užsakymus:

DRAUGAS
4545 W. 63rd Street
Chicago, Ill. 60629

Philomena Says

CHICAGO SAVINGS IS NOW PAYING

5.39% **5.92%** **6.003%**

Annual Yield on 5% Passbook Accounts Daily Interest
Annual Yield on 5% 90-Day Notice Accounts \$100 Minimum
Annual Yield on 5% 90-Day Savings Certificate \$1,000 Minimum

6.81% **7.08%** **7.35%**

Annual Yield on 6% One Year Savings Certificate \$1,000 Minimum
Annual Yield on 6% 30-Month Savings Certificate \$5,000 Minimum
Annual Yield on 7% Four Year Savings Certificate \$1,000 Minimum

7 1/4%

on Four Year Savings Certificates \$10,000 Minimum

6.727%

Annual Yield

For 49 years, savers at near-\$100 million Chicago Savings have become accustomed to the highest rates permitted by law. It is possible to offer the above yield where earnings remain undisturbed and are compounded for a year or more.

CHICAGO ★★★★★
savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

• Passbook Savings Earn From Day of Deposit to Day of Withdrawal

Nauji leidiniai

• Juozas Tiniš, LAISKAI ANDROMACHAI. Dailininkas Alfonsas Docius, išleido "Lietuvių Dienos" Los Angeles 1973 m. Leidinys gražus, pailgo formato, 100 psl., kainą 4 dol., gaudamas ir "Drauge".

Ši pomirtinė Juozo Tinišo raštų leidinių redagavo jo kaimynas ir artimas bičiulis poetas Bernardas Brazdžionis, kuris savo užfandini žodį skaitytojų baigia taip: "Šis leidinys tebūna prie lentos mauzoliejuje tartum gėlių puokštė — leidėjo išraiška dėkio, kuri mūdų jungė daugelį metų".

Iš tikrųjų, tai labai gražus ir konkretus, ne vien žodinis mostas pagerbti minio rašytojo atminimui jo paliktųjų rankraščių sukaupimu ir išleidimu vienoje knygoje. Bet ar daug šitokių pavyzdžių išėjimoje. Ačiū Dievui, kad susiprasta ir savo laiku išleistas Vinco Krėvės raštų šešiatis, rašytojų mirus. Rūpestingai redaguojami ir leidžiami Antano Skėmos raštai (du tomai jau išėjo, laukiamas ir trečiasis). Greitai po mirties buvo atspausdintas ir Algimanto Mackaus palikimas, poezijos rinkinys "Chapel B". Bet dažniausiai būna visai kitaip. Fausto Kiršos palikimo reikėjo laukti net aštuonerius metus. Nuo Juliaus Kaupo mirties jau praėjo taip pat aštuoneri metai, o apie jo palikimo išleidimą nieko tikro negirdėti. Ar kas nors rūpinasi Igno Seiniaus ir Jurgio Savickio likusiais raštais? Ar kas nors žino vienokį ar kitokį jų rankraščių likimą? Čia pat dar ranka pasiekiamas Henriko Rausko ir Jono Aisčio mirys. Ar ir jų pomirtinių rinkinių reikės laukti metų ir nesulaukti?

Šitokio tad situacijos tebūna daug kam įsidėmėtinas pavyzdys — Juozo Tinišo literatūrinio palikimo (tegu ir ne viso) išleidimas, minint autoriaus mirties dešimt metų sukaktį.

"Laiskai Andromachai", anot Bernardo Brazdžionio, yra autoriaus bandymas parašyti meilės romaną laiško forma; tokia forma literatūroje ne naujiena, bet šio romano autorius turėjo dvigubą tikslą: aprašyti įvairiais laikais jo lankytas Europos žymias, istorines vietas ir miestus ir kartu sumegzti, atskleisti ir atvaizduoti vienos meilės istoriją.

Antrąją knygos pusę užima Juozo Tinišo daryti įvairių kalbų rašytojų prozos ir poezijos vertimai. Pajūtinė ir meninė prasme jie labai vertingi, sudarę tikrą šios rūšies literatūrinį almanachą. Prozos gabalų randame šių autorių: Saint John Perse, V. Auburtin, F. R. Lamennais, V.

Hugo, T. Dekker, A. Smith, J. M. Barrie, F. Thomson, R. Tagore, Mme Roland. Poezijos vertimų duodama: Aldonos Gustaitės, J. Bobrowskio, Ivan Goll, Odisejas Elytis, G. Markoras, Sofija M. Papadaki, K. P. Kavafis, K. Hatzopoulos, A. Valaoritis, K. Ouranis, J. Tytaldas, L. Porfyras, Kahlil Gibran, Sorajini Naidu, Nelly Sachs, Jose Maria de Heredia.

Tikram literatūros bičiuliui ši Juozo Tinišo pomirtinė knyga yra labai graži ir miela dovana.

• AIDAI, 1973 m. rugsėjo mėn. Nr. 7 Leidžia lietuviai pranciškonai. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Leidėjų atstovas žurnalo reikalams — T. dr. Leonardas Andriekus O.F.M. Administruoja T. Benvenutas Ramanauskas, O.F.M., 680 Bushwick Ave., Brooklyn N. Y. 11221. Žurnalo metinė prenumerata 10 dol.

Naujas numeris pradeda tiek senimui, tiek jaunimui būtinai paskaitytiną Antano Paškaus straipsnį "Pilni pilvai, tušios sielos" (kai kurios maišto priežastys Amerikoje). Klasikinės poezijos mėgėjams bus nepaprastas malonumas skaityti Vergilijaus "Georgikų" metrumą — ištrauką, lietuvių kalbon puikiai išverstą Alfonso Nykos-Niliūno. Apie kompoz. Stasio Šimkaus operines pastangas ir laimėjimus atsiminimų rėmuose spalvingai rašo Algis Šimkus. Gražų eilėraščių ciklą "Pėdos saulėje" duoda Romualdas Kisieliū. Skaitytojais supažindinami su pokario meto kartos, Lietuvoje teberašančiu jaunu beletristu Juozu Apučiū, perspausdinant vieną autoriui būdingą novelę "Horizonte bėga žemai".

Apžvalginė žurnalo dalis pradeda Alaušiaus vedamuoju apie čionykštį mūsų persiorganizavimą ir racionalios organizacijos stoką. Spausdinami IX lietuvių gydytojų suvažiavimo ir balistų konferencijos Švedijoje aprašai. Plati įvairiausių sričių veiklos kronika. Knygų skyriuje A. Mažiulis vienu šūviu taiko į keturis žuikius, recenzuodamas rašančius apie Lietuvos kryžius. V. Mažiulis čia, pritardamas ar kritikuodamas, aptaria šiuos autorius ir leidinius: "Lietuvių liaudies menas". Mažoji architektūra. I knyga. Sudarė ir parengė K. Čerbulėnas, F. Bielinskis, K. Sešėla. Vilnius, 1970 m.; 2) "Lietuvos TSR Dailės muziejus". A. Mikėnaitės sudarytas geležinių kryžių viršinių katalogas; 3) Jonas Grinius "Lietuvos kryžiai ir kopytelės", Roma, 1970 m.; 4) Vytautas Bagdanavičius, MIC

Apžvalginė žurnalo dalis pradeda Alaušiaus vedamuoju apie čionykštį mūsų persiorganizavimą ir racionalios organizacijos stoką. Spausdinami IX lietuvių gydytojų suvažiavimo ir balistų konferencijos Švedijoje aprašai. Plati įvairiausių sričių veiklos kronika. Knygų skyriuje A. Mažiulis vienu šūviu taiko į keturis žuikius, recenzuodamas rašančius apie Lietuvos kryžius. V. Mažiulis čia, pritardamas ar kritikuodamas, aptaria šiuos autorius ir leidinius: "Lietuvių liaudies menas". Mažoji architektūra. I knyga. Sudarė ir parengė K. Čerbulėnas, F. Bielinskis, K. Sešėla. Vilnius, 1970 m.; 2) "Lietuvos TSR Dailės muziejus". A. Mikėnaitės sudarytas geležinių kryžių viršinių katalogas; 3) Jonas Grinius "Lietuvos kryžiai ir kopytelės", Roma, 1970 m.; 4) Vytautas Bagdanavičius, MIC

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083

PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7%	6 1/2%	5 1/4%
Mokamas už 4 m. sertifikatus. Minimum \$5,000	Mokamas už 1 m. sertifikatus. Minimum \$1,000	Mokamas už investavimo sąskaitas

PINIGAI ĮNESTI IKI 15 D. PELLO NUOSIMČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

VALANDOS

ANTRAD. IR PENKTAD. ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. PIRMAD. IR KETVIRTAD.	9 v. r. iki 5 v. v. Trečiad: uždaroma. 9 v. r. iki 9 v. v.
--	--

Juozas Tinišo pomirtinė knygos viršelis, pieštas taip pat neseniai mirusio dail. Alfonsa Dociaus.

"Lietuviško kopytstulpio genezės klausimu", Lietuviškos institucijos suvažiavimo 1971 metų darbai.

• LAIVAS, 1973 m. spalio mėn. Nr. 10. Religinio ir tautinio gyvenimo mėnesinis žurnalas. Leidžia Marijonų vienuolija. Red. kun. J. Prunskis. Metams 4 dol. Adr. 4545 W. 63 St., Chicago, Ill., 60629.

Kun. St. Raila artėjančių šv. Metų proga rašo apie religinio gyvenimo versmės. Dr. P. Mačiulis išryškina lietuvių ryšį su Dievo Motina. Jautriai savo pergyvenimus aptaria bolševikų areštuoto vyro žmona. Kun. J. Prunskis rašo apie taurios meilės ir gėrio kelią. Kun. A. Saulaitis, SJ. informuoja apie Brazilijos lietuvių. Teis. Pr. Šulas duoda praktiško patarimo, kaip pačiam paruošti testamentą. Tiesiami kan. M. Vaitkaus atsiminimai apie arkiv. J. Matulaitį. Žinios iš okupuotos Lietuvos ir iš pasaulio katalikų gyvenimo.

• PAŠTO ŽENKLŲ ALBUMAS KLAIPEDA. MEMEL POSTAGE STAMP ALBUM. Paruošė ir išleido Kazys Meškonis. 34 lapai, kuriuose yra kiekvieno

KONCERTINĖS YPATINGAS GITARAS IR KANKLES DARO PAGAL UŽSAKYMĄ IR TAISO STYGINIUS MUZIKINĮ INSTRUMENTŲ KVRINAS RUNIMAS

1914 W. Cermak Rd.
CICERO, ILL. 60650
Tel. — 652-3200

WAGNER & SONS

Typewriters, Adding Machines & Checkwriters

Nuomoma — Parduoda — Taiso NAUJOS NAUDOTOS

Virs 50m. patikimas patarnavimas
5610 South Pulaski Road
Phone — 581-4111

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois, 60629
Tel. PProspect 6-8998

domintiems Lietuvos pašto ženklais. Albumo kainą 6,50 dol. Gaunamas adresu: Kazys Meškonis, 3509 W. 72nd Place, Chicago, Ill. 60629.

BEIESKANT KŪRYBINGOS SIELOVADOS

Vienas iš pačių pažangiausių, gal net ir radikaliausių, veikalų apie naujų laikų kunigą yra neseniai vienuolių Paulistų išleisti knyga "A New Identity for the Priest. Toward Ecumenical Ministry" (Paulist Press. Paramus, N. J. 1973 m., 100 psl., kainą 2 dol. 95 ct.).

Autorius yra socialinių - religinių tyrimų dalyvis Yale Ekumeninio auklėjimo centre. Pirmąsios dabarties dvasiškios krizės, jis ieško sielovados reformų, sociologiniais pagrindais, svarstydamas naujas parapijų sudarymo formas, bendrą jungtinį visų tos vietos kunigų parapijos valdymą (be specialaus klebono), panaudojimą sielovadai besikuriančių grupinių bendruomenių (komunų), pentakostalistų sąjūdžių ir t. t. Iškelia visą eilę išryškėjusių dabarties naujūmų, vietomis palinkdamas net į radikalumą: su dėmesiu palankiai aprašydamas veiklą maištingų dvasininkų, kaip Groppi, Berriganų, net gi kelia reikalingą moteris šventinti į dvasininkes. Pakartotinai primena ir Chardino autoritetą.

Šiuo veikalu autorius siekia

duoti gaires modernių laikų kūrybingai sielovadai. Nors vietomis nuvairuoja į neprimtiną radikalumą, tačiau sielovadoje dirbantiems susipažinti su šiuo veikalu tikrai būtų naudinga.

J. Pr.

MIRĖ SATELITU SPECIALISTAS

Dr. Fr. McClure, 57 m., atradęs satelitų navigacijos sistemos, raketų ir iš tolo kontroliuojamųjų raketų specialistas, mirė širdies ataka Silver Spring mieste, Md.

SPRENDĖ AUKLĖJIMO KLAUSIMUS

Bostone spalio 21 — 24 d. buvo suvažiavę 250 katalikų mokyklų vadovų aptarti švietimo ir auklėjimo klausimų.

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai, pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu apdėti rėmai.

2400 So., Oakley Ave., Chicago
Tel. VIlrginia 7-7258 - 59

Piatinkite "Draugą"

ŽIEMOS EKSKURSIJA Į LIETUVĄ

Išvyksta 1973 m. gruodžio 21 dieną — grįžta 1974 m. sausio 4 dieną.
15 dienų

(Vilniuje 5, Kaune 1, Rygoje 5, Leningrade 2, ir Helsinkyje 2 d. d.)
IS BOSTONO IR NEW YORKO
Kaina tik \$696.00

Vykstantiems iš Chicago \$100.00 ir iš Clevelando \$74.00 daugiau.

Grupėje dalyvių skaičius ribotas — NESIVELUOKITE!

Smulkesnių žinių ir registracijos reikalų kreipkitės į:

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE
383 West Broadway
South Boston, Mass. 02127
Telefonas. (617) 268-8764

Savininkė: Aldona Adomoniene

 ALBERT EINSTEIN (1879-1955) Mathematician-Physicist. Between 1905 and 1916 became world famous for his Theory of Relativity, merging the traditional concepts of space and time. His thoughts were instrumental in the dawn of the Atomic Age.	 JANE ADDAMS (1860-1935) Humanitarian. Opened Hull House Settlement in Chicago, helping to bring about laws establishing better social order, child labor bills, eight-hour work day, unemployment, insurance and votes for women. Awarded Nobel Peace Prize in 1931.	 GEORGE BERNARD SHAW (1856-1950) Playwright and social critic, noted for his sarcastic wit. Began his career as a music critic, but noted more for his amusing and stimulating plays about his contemporary scene.	 FLORENCE NIGHTINGALE (1820-1910) Hospital Reformer. Trained as a nurse at Kaiserwerth and Paris. Later in life organized a school for nurses and a nurses' home at St. Thomas' Hospital in London, setting standards used today for care of the sick.
--	--	---	---

We have a chance to add to this list of outstanding men and women.

Yes — you and we at Standard Federal Savings have a chance to make history together, by giving our young the chance for a proper and formal education.

The partnership of your savings and our interest can assure a place in tomorrow for our children by affording the proper amount of money to finance their education.

Below we have listed our seven PARTNERSHIP SAVINGS PLANS. Come and talk to one of our financial counselors, remember they have the same problems you do, so they understand.

7 1/4% YEARLY	CERTIFICATE ACCOUNTS* \$5,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.63% on interest accumulated for 1 yr.	7% YEARLY	CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.35% on interest accumulated for 1 yr.
6 3/4% YEARLY	CERTIFICATE ACCOUNTS* \$5,000 Or More 30 Month Maturity YIELD INCREASES TO 7.08% on interest accumulated for 1 yr.	6 1/2% YEARLY	CERTIFICATE ACCOUNTS* \$5,000 Or More 2 Year Maturity YIELD INCREASES TO 6.81% on interest accumulated for 1 yr.
6 1/2% YEARLY	CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 1 Year Maturity YIELD INCREASES TO 6.81% on interest accumulated for 1 yr.	5 3/4% YEARLY	CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 90 Day Maturity YIELD INCREASES TO 6.002% on interest accumulated for 1 yr.
5 1/4% YEARLY	PASSBOOK SAVINGS Interest Paid to the Date of Withdrawal YIELD INCREASES TO 5.39% on interest accumulated for 1 yr.		

*Funds withdrawn before maturity earn regular passbook rate, less 90 days' interest.

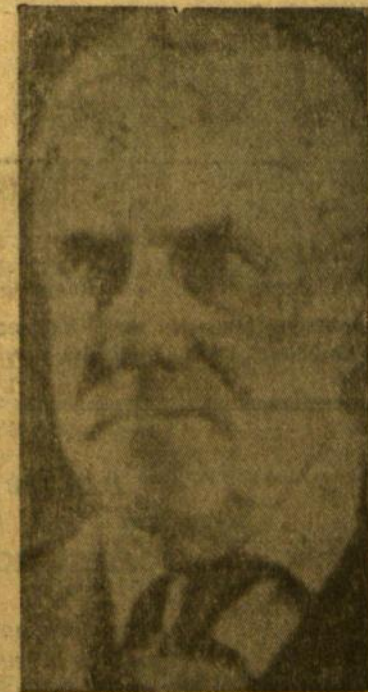
4192 Archer Avenue (at Sacramento)
Chicago, Illinois 60632 — 847-1140

Kultūrinė kronika

Nobelio literatūros premija australui

Pasauliniam garse pirmiausia ti Nobelio literatūros premija šiais metais paskirta australų rašytojui Patrick White. Jis gimė 1912 m. Londone, bet abu tėvai buvo australai. Vaikystę praleido Australijoje, kuri ir pasiliko pagrindiniu visų jo raštų fonu. Iki 13 metų P. White mokėsi Sydney mieste, o paskui iki 17 metų amžiaus Anglijoje. Grįžęs Australijon, kurį laiką dirbo galvijų ir avių ūkyje. 1935 m. įsigijo bakalaurą Cambridge universitete, Anglijoje. 1939-40 m. gyveno JAV. Kaip Royal Air Force karininkas, dalyvavo antram pasauliniam kare Artimuosiuose Rytuose ir Graikijoje. Vėliau apsigyveno namuose ūkyje netoli Sydney miesto, Australijoje.

Jo pirmos dvi knygos išleistos Londone ir New Yorke: Happy Valley (1939) ir The Living and the Dead (1941). 1948 m. išėjo jo The Aunt's Story, 1952 m. pasirodė stambus romanas Voss, vaizduojantis vokiečių pionierių Australijoje 19 amž. viduryje. 1955 m. išėjusi knyga The Tree of Man yra monumentalus veikalas, aprašantis Australijos priemiesčių gyvenimą jau 20 amžiuje. Pasaulinį garšą P. White įgijo su savo net gerokai mistiška knyga Riders in the Chariot (1961). Šalia pagrindinio savo žanro, romanų bei apysakų, P. White rašė ir dramų: The Ham Funeral (1947), The Season at Sarsaparilla (1961), A Cheery Soul (1962), Night on Bald Mountain (1962).

Patrick White, australų rašytojas, kuriam paskirta 1973 metų Nobelio literatūros premija.

Filmų įvairumai

STASE SEMENIENE

Humoristinis žvilgsnis į klystantį vyrą.

"A TOUCH OF CLASS" yra humoristinis ir gan rafinuotas žvilgsnis į svetimotėrį. Moderniška, pilna naujų minčių persiskyrė Londone, Anglijoje vieni šaltai ir be skrupulių "vagia" idėjas iš sėkmingų madų kūrėjų. Tame pačiame mieste amerikiečių apdraudus kompanijos išvykoje parke žaidžia futbolą aukštas pareigūnas, kuris "niekad nėra buvęs neišlikimas savo žmonai... tame pačiame mieste".

Pasišokinėjimas paklydęs sviedinys atsitenkia į jauną persikyrėlį ir suveda du gyvenimo džiaugsmus besivaikantiems individams.

Judvieji mellingoji drągybė vystosi per pietus jo bute, sugalvotam pasimatyme Ispanijoje ir baigia uždusti slapta įrengtame "lizdelyje" Soho kvartale Londone.

Filmo gamintojas — režisierius Melvin Frank, kuris parašė kančią šamojingą tekstą kartu su Jack Rose, leidžia dominuoti geram skoniui.

Pagaliam ekrane per daug toli nenueinama. Keletas juokingų scenų miegamajame nepaaiškina, ką tie žmonės mato vienas kitame, kodėl jie laikosi vieno kito įsikibę ir pagaliau, kodėl jie išsiskiria.

O kodėl iš viso minime šį lengvabūdiškai atrodantį filmą? Didžiausias filmo plusas yra dvi tikros žvaigždės — nuostabiai stipriai ekrane pasireiškę talentai — britė Glenda Jackson ir George Segal. Vien jų vaidyba verta dėmesio.

Filmas yra pramoginis, savo lengvu humoru patinkas publikai. Gal pusmetį ešes sėkmingai rhicagos miesto centre Esquiritre dabar pradėtas rodyti visose miesto apylinkėse.

Pagaliam savo juokinga forma, filme pamokanti pirštu duriama į vyrą, šeimos tėvą, kuris, lyg tas vilkas, beliuksėdamas paskui kvailą avelę, nemato savo jaunos, gražios (ir protingos bei geros šeiminkės!) žmonos, o žvalgosi žalesnių ganyklų. Pamatykite, vyrai, ar tai verta visų tų klėblumų? Filmą klasifikuotas PG — vaikams su tėvų patarimu.

Herojaus rolėje lietuvis — ekrano žvaigždė

"THE STONE KILLER", Michael Winner pastatytas ir surežisuotas filmas yra vienas geresnių tokio tipo, kai atsparus policininkas kovas su gauja. Gal būt, tai geriausias filmas apie didmiesčio policijos kovas nuo "Dirty Harry" laikų. Tai nieko daugiau ir į nieką daugiau ne nepretenduojas.

Kodėl mums, lietuviams, šis filmas įdomus,

Herojus yra Charles Bronson — lietuvis (apie jį čia buvo plačiau rašoma, apie jo lietuvišką kilmę — lietuvių emigranto sūnus, Europoje populiariausias iš visų amerikiečių aktorius).

Charles Bronson šiame visame filme turi labai trumpą dialogą, jis net mažiau šneka už Clint Eastwood ar tokį garsųjį, dabar mirusį Gary Cooper, kurio kalba susidėdavo iš "Yep" ar "Nope". Bronsonui dialogo nė nereikia. Jis vaidina visu savo tvirtai sudėtu kūnu, kuris yra taip muskulingas ir vikrus, kaip katė, ir savotiškai lankstus. Žiūrovas niekad nepažais jo tik stovint. Jis visados atrodo pasiruošęs puolimui. Bronson pašoka kone pustuzinį pėdų į orą be jokio statisto (paprastai Hollywoode įprasto kitų žvaigždžių) pagalbos. Tokios scenos nelaimi Akademijos premijų, bet Bronson — vien tikrai fiziškumas padaro scenas veiksmingas — labiau įtikinančias. Jis yra tikrai pats atletiškausias iš visų dabartinių vyriškų žvaigždžių.

Filmo turinys yra visai absurtiškas. Bronson, ieškodamas visos eilės nužudymų siūlo, galo, pagaliau, nusivieja ligi Mafijos dono (Martin Balsam). Don pasamdo visą kadra Vietnamo veteranų, kurie turi užpulti ir išžudyti visą italų gaujos vadovybę. Tuo jis nori atkeršyti vėl už visos serijos siciličių nužudymų 1973 m. balandžio mėn.

Stebėti Bronsoną yra lyg būti kartu su juo per visas kliūtis, kurios atrodo, kaip pragaras žemėje. Publika linksmiančios scenos yra didingi choreografuotos, su daugybe sunkių gerai suplanuotų triukų. Ir vėl, grįžtant prie Bronson. Jis atrodo tokioms roloms tiesiog sutvertas.

Pablo Casals diriguoja

Mirė šakotasis muzikas Pablo Casals

Didysis pasaulio violončelistas, Pablo Casals, per 80 metų stebėnų klausytojus ypatingo tobulumo melodijomis, spalio 22 d. mirė San Juan mieste, Portorike, sulaukęs 96 m. amžiaus. Beveik pusę šimtmečio jis išlaikė pirmiaujančio pasaulio violončelisto garą.

Jis buvo gimęs 1876 m. gruodžio 29 d. Vendrelly, Katalonijoje, netoli Barcelonos, Ispanijoje. Dar būdamas jaunas studentas, atkreipė dėmesį Ispanijos karalienės Marijos Kristinos ir buvo paskirtas solistu violončelistu į Paryžiaus operą. Tada jis teturėjo 18 m.

Šio šimtmečio pradžioje jau jis važinėjo po užsienį koncertuodamas ir 1901 m. koncertavo Chicagoje, Auditorium teatre, o 1915 m. debiutavo kaip solistas, grodamas su Chicago simfoniniu orkestru. Jis buvo ne tik ypatingų gabumų violončelistas, bet ir akompaniatorius fortepijonu, net ir Chicagoje tuo instrumentu palydėdamas savo žmonos solistės Susan Metcalf recitalį 1917 m. Jis taip pat neatmesdavo progų koncertams diriguoti.

Buvo idealistas demokratas ir, kai Ispanijoje įsigalėjo Franco, protesto ženklais visam laikui pasitraukė iš Ispanijos, nustojo rengęs viešus koncertus. Dr. A. Schweitzer jį perspėjo, sakdamas: "Geriau kurti, kaip protestuoti". Casals atsiliepė: "O kodėl nedaryti abiejų dalykų?"

Muzikos pasaulio spiriamas, jis vėl sutiko koncertuoti, 1950 m. savo gyvenamam Prades kaimelyje, Prancūzijoje, suorganizuodamas festivalį savo pamėgto kompozitoriaus Bacho 200 m. mirties sukaktį paminint. 1958

PENKTADIENIO VAKARONE SU DARIUM LAPINSKU

Jaunimo centro kavinėje, Chicagoj, penktadienio kultūrinės vakaronės jau virsta įprastu savaitiniu reikišniu. Kultūrinių pokalbių, vaidų ir muzikos mėgėjai į vakaronės uoliai renkasi, o kas dar nebuvo, tie mielai kviečiami. Ateinantį penktadienį, lapkričio 2 d. 8 val. 30 min. vak., praveddamas pavyzdžiais iliustruojamą pašnekesį, kalbės Darius Lapinskas tema "Muzika ir scena".

PSICHOLOGINĖ NELAIMIŲ STUDIJA

Eksperimentinės psichologijos specialistė dr. Vicki Cohen studijuoja susisiektimo nelaimės. Ji yra Californijos valstybinio universiteto profesorė, o dabar dirba su Vieškelių saugumo fundacija. Per metus pagrindinai išstudijuoja 50-100 susisiektimo nelaimių, ieškodami priežasčių ir griebtų patikrinami susektus duomenis. Jie patvirtina, kad prisiveržimas diržais sumažina nelaimes. Geriau vairuoti pasimokę asmenys turi mažiau nelaimių. Tyrimai rodo, kad padangų silpnumas gali būti daugelio nelaimių priežastimi. Taip pat daug reikšmės turi, kaip gerai mato ir kaip atsidžia spalvas akys.

Trys laimėjo Nobelio fizikos premiją

Amerikiečiai Ivar Giaever — General Electric bendrovės mokslininkas, ir Leo Esaki, IBM tyrinėtojas, drauge su angliu Brian Josephson, iš Cambridge, laimėjo 1973 m. Nobelio fizikos premiją. Ivertintos jų naujos teorijos elektroninėje srityje kas liečia vadinamus tunelių reiškinius kietuose kūnuose.

Esaki yra 48 m., gimęs Osadoje, Japonijoje, fizikos doktoratą gavęs 1959 m. Tokijo mieste. Giaever, 44 m., gimęs Bergene, Norvegijoje, fizikos doktoratą gavęs Schenectady, N. Y. Josephson, 33 m., mokslus ėjęs Cambridge universitete ir nuo 1967 m. ten yra fizikos tyrimų direktoriaus pavaduotojas. Fizikos premija siekia 122,000 dol. Pusę gaus Josephson, o kita pusė abiems kitiems. Jų atradimai, vadinami "tunelio fenomenai", padėjo astronautams matuoti magnetinius laukus; taip pat tų atradimų dėka gydytojai įstengia matuoti širdies elektrines sroves, kurios tiek silpnos, kad elektrografas jų nepagauna (jp)

ATLANTO GELMIŲ TYRIMAI

Prancūzijos mokslininkai ir karininkai, trejus metus vykdę nusileidimus į Atlanto gelmes, iškėlė 200 svarų vulkaninių uolų iš dugno, padarė daug nuotraukų. Jie buvo nusileidę į tokias gilumas, kad paprastą povandeninį laivą būtų sutraikęs vandens slėgimas. Jie aptiko Atlanto dugne kraterių 10 mylių platumo ir 2 mylių gilumo, kurie nusitęsia per 40,000 mylių. Mokslininkai planuoja įvykdyti dar 50 pasinėrimų 1974 m. Gelmėse buvo absoliuti tamsa.

NAUJAS PAX ROMANA PREZIDENTAS

Tarptautinės katalikų intelektualų ir kultūrinių organizacijų Pax Romana naują prezidentu išrinktas dr. T. P. Melady, buvęs JAV ambasadorius Burundi valstybėje, dabar Seton Hall universiteto profesorius.

LIETUVIŲ GRUPES KELIONE Į ŠVENTĄJĄ ŽEMĘ —

1974 m. vasario mėn. 14 d. 10 dienų kelionė. Programoje: Roma, Jeruzalė, Tiberias, Tel Avivas. Kaina iš Chicago — \$849.00; iš New Yorko — \$749.00.

(Air Fare subject to change and/or government approval).

KALEDOS LIETUVOJE — PASKUTINĖ 1973 METŲ EKSKURSIJA Į LIETUVĄ. Išvyksta 8 m. gruodžio mėn. 19 dieną — 14 dienų kelionė. Iš Chicago — \$800.00; iš New Yorko — \$700.00. Skubėkite registruotis — vietų skaičius ribotas!

PASIDŽIAUKITE VASAROS SAULUTĘ ŽIEMOS METU!

Parūpiname lėktuvų bilietus į Florida, California, Hawaii, Bahamų Salas ir t. t. be jokio papildomo mokesčio. Rezervuojame vietas laivuose kelionėms po Karibų Jūrą — užmirškite žiemos speigus, naudokitės amžinąja vasara.

Apžiūrėkite mūsų gausų kelionių pasirinkimą — atostogaukite žiemą.

Kreiptis į Walter Rask-Rasčiauską

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643
TELEFONAS (312) 238-9787

Darome išskirtimus giminėms pasisvečiuoti Amerikoje, tvarkome kelionių dokumentus.

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalus visos mūsų apylinkės. Dėkojame Jums už mūsų parodytą pasitikėjimą. Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje.

Sąskaitos apdraustos iki \$20,000.00

Frank Zogza
Frank Zogza, President

5 1/4 %

All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 %

4 Years Savings Certificates (Minimum \$5,000)

MIDLAND SAVINGS

AND LOAN ASS'N.
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILL. 60632
PHONE 234-4470

STUDIJA APIE SPAUDĄ

Sudaryta rūpestingai paruošta JAV katalikų spaudos studija, pavadinta: "The Catholic Press — 1972". Ją parūpino Donald J. Sunnhylle, Rd., Oakland, Calif. Wood. Duodama katalikų spau-

dos istorija, apžvelgiama vedamųjų filosofija, spaudos darbuotojų personalas, tiražai, finansai, regionaliniai leidiniai, aptariamas vienuolių spaudos darbas. Gaunama: Am Cal Co, 877 Sunnhylle, Rd., Oakland, Calif. 94610.

McKEY & POAGUE

Real Estate INSURANCE Management
Visų rūšių draudimai žemiausiomis kainomis Mes atstovaujame geriausias kompanijas. Pasitikrinkite. Informacijai kreiptis į

EDWARD PAUKŠTIS
3145 W. 63rd St. — HEmlock 4-4300

A. T. VERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Pardavimas ir taisymas

2646 W. 69th St., Tel. REpublic 7-1941

FRANK'S TV and RADIO, INC.

3240 SO. HALSTED STREET TEL. CA 5-7252
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJS, RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS
SPALVOTOS TELEVIZIJS APARATAI

PETKUS
MARQUETTE FUNERAL HOME
— TEVAS IR SŪNUS —

TRYS MODERNIŠKOS KOPLYCIOS

2533 West 71st Street Tel. 476 - 2345
1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNhall 3-2108-09

AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

Laidotuvių Direktorai

MAŽEIK & EVANS
6345 SO. WESTERN AVE.

TRYS MODERNIŠKOS
AIR-CONDITIONED KOPLYCIOS

MAIDNOMI VIENTAI

REpublic 7-8600

REpublic 7-8601

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID

Laidotuvių Direktorai

Trys Moderniškos Kopolycijos

4330 South California Avenue

Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3 9852

4605 07 South Hermitage Avenue

Telefonas YArds 7-1741-9

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

STEPONAS G. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS

2314 W. 23rd PLACE Tel. VIrginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11023 Southwest Highway, Palos Hills, ILL. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIONAS

4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1188-39

VASAITIS — BUTKUS

1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLYmpic 2-1068

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5988

TREJI METAI BE NINOS BUTKIENĖS

Rugsėjo 13 d. suėjo treji metai nuo vaikų rašytojos ir vaikų teatro kūrėjos Ninos Butkienės mirties.

Kaip kiekvienam kūrybinis darbas, taip ir N. Butkieniė su teikiu nemažai džiaugsmo, nežūrint, kad tame darbe buvo ir sunkių momentų, susijusių su jos teatraline veikla.

Pirmas N. Butkienės pastatymas buvo Kaune komercijos gimnazijos tėvų komiteto vardu. Tame vaidinime dalyvavo apie šimtas tos gimnazijos mokinių. Repetitorius metu tvarkai palaikyti atėdavo pats mokyklos inspektorius kun. Kisielius. Paskutinės repetitorius metu spektaklio dalyviai vaikai paprašė duoti po du nemokamus bilietus kiekvienam. Kauno Valstybinis teatras buvo nedidelis, ir pajamų už visus parduotus bilietus vos pakakdavo išlaidoms padengti. Be to, tuo metu beveik visi bilietai jau buvo išparduoti. Vaikai artistai aiškiai pasakė, kad jie atsisakys eiti į sceną, jei negaus prašomų bilietų.

Kai ir Lietuvoje vaikai turėjo balsą

N. Butkieniė kreipėsi į inspektorius, kad sutvarkytų vaikų prašymą ir paaiškintų jiems, kad vis tiek jie turi vaidinti. Inspektorius jam atsakė, kad šio spektaklio rengimas yra privatus dalykas ir mokytojai negali vaikų priversti vaidinti. Tada N. Butkieniė su galvojo psichologiškai paveikti vaikus. Sustačius visus vaikus į eilę, paklausė vieną vaidintoją, be kurio galėjo apseiti, ar jis nori vaidinti. Jis atsakė, tada Butkieniė liepė jam išeiti, kitas ingi atsakė. Trečiasis jau pabijojęs ir sutiko vaidinti. Po to nei vienas iš vaidintojų nebe norėjo pasitraukti. Vaidinimas praėjo su dideliu pasisekimu. Tačiau jo pasisekimas sugadino N. Butkienės santykius su pačiu teatru.

Po spektaklio, tėvų komiteto pirmininkas (jei neklystu Skardinskas) pareikalavo visus gyvulus ir paukščius vaidinusių kostiumus atiduoti mokyklos komitetui, nors nei pinigais, nei darbu prie jų pasivėmimo nebuvo prisidėjęs. Žinoma, jis kostiumų negavo, nes pati Butkieniė rengėsi juos panaudoti kitiems pastatymams. Dėl to komitetas nutarė Butkienię pamokyti. Jie paprašė pakartoti spektaklį dar sykį. Bet tą pačią dieną jie suruošė vaikams gegužinę. Oras jau buvo šiltas, tai daug jaunimo į gegužinę nuvažiavo. Todėl teatro salė nebuvo pilna, tačiau N. Butkieniė tą dieną nuostolių neturėjo, nes išlaidų nebuvo daug, tik teatro salės nuoma. Be ją labai pritrenkė tai, kad iš tų žmonių, kuriais pasitokėjo, pilno pritarimo negavo.

Vaikų spektaklių sunkumai

Po vaidinimo, laikraščiuose pasirodė labai geros recenzijos, kuriose meniniu atžvilgiu, N. Butkienės spektaklis buvo geriau įvertintas, negu Valstybinio teatro pastatymai. Už tai teatras atsisakė nuomoti salę papigintomis kainomis. O tai jie turėjo teisę daryti savo nuožiūra. Po to

pačių Valstybinio teatro nekonkuruoti.

Iki šiol negaliu pamiršti ir tų pastatymų klaidų: viena jų buvo tai, kad režisierius liepė grybams dainuoti "Bėkim, bėkim", kai tuo tarpu grybai srenoje nejudė — vaidintojai stovė.

Č. Butkis

KRONIKA

* Lietuvių moterų federacijos Chicago klubo visuotinis susirinkimas rugsėjo 30 d. išrinko naują valdybą, kuri pareigomis pasiskirstė taip: pirm. K. Leonaitienė, vicepirm. J. Kerelienė, protokolų sekr. H. Bagdonienė, išd. H. Trapikienė, spaudos reikalams E. Diminskienė ir narės: Mažekienė, R. Kriaučiūnienė. Revizijos komisijon išrinktos M. Macevičienė, E. Sidzikauskienė ir O. Rozniekienė.

* Dalia Bobelienė išrinkta sekančių metų Gintaro baliaus ruošimo pirmininke, o jos padėjėja — L. Dargienė. Spaudos reikalams — M. Krauchunienė. Bilių kasmet tradiciniai rengia Chicago lietuvių moterų klubas.

* Genovaitė (Ambrozaitė) Kraijcek puikiai veda savaitinį vietos žinių skyrių iš Marquette parko amerikiečių laikrašty South West News Herald.

* Marija Krauchunienė ir dr. Paulina Vaitaitienė ir vėl kaip ir kasmet per Grybų festivalį, penktą metą iš eilės, suruošė lietuvių meno parodėlę Olympic taupymo bendrovėje Berwyne, Ill.

Birutė Pūkelevičiūtė su ALIAS Moterų pagalbinio vieneto valdybą. Iš k. s. d. vicepirm. A. Vintartienė, Birutė Pūkelevičiūtė, pirm. V. Lapienė. Stovi iš k.: sekr. V. Jurkūnienė, vicepirm. A. Slionskienė ir išd. H. Zidkienė.

ALIAS Moterų pagalbinio vieneto narės labai įtemptai ir susikoncentravusios klausosi Birutės Pūkelevičiūtės įdomiai, vaizdingai, humoristiškai ir patriotiškai kalbančios apie spektaklio gimimą. Iš k.: G. Narienė, Juzėnienė, D. Noreikienė, I. Šilkaitienė, M. Rulienė, D. Bartkuvienė, H. Zidkienė ir M. Biskienė.

(čekų ir lenkų apylinkėje).

* Lietuviškų valgių iš viso pasaulio surinktų receptų rinkinį išleido Vytautas Beliajus vardu — Viltis. Foods of the World.

* Lietuviškus grybus — sausainius išgėrė Chicago Tribune dienraščio Maisto skyriaus redaktorė, paminėdama, kad tai lietuvių mėgiamiausi, ir gausiai pailiustravo. Lipton Tea kompanijos suvažiavime liet. grybais — sausainiais buvo vaišinami iš viso krašto atstovai. Receptas paimtas iš Juzės Daužvardienės populiariosios receptų knygos "Popular Lithuanian Recipes", pridėdant Lipton arbatos prieskonio.

SESELE — ŠVIETIMO DIREKTORE

Grand Island, Nebr. vyskupijos švietimo direktore paskirta seselė Genevieve Schillo, Šv. Juozapo vienuolijos narė. Ji turi 41 m., dabar vadovaus septynioms aukštesniosioms ir dešimčiai pradžios mokyklų. Aukštąjį mokslą ji baigusi Katalikų ir Minessotos universitetuose.

ŽIVILĖS BILAIŠYTĖS DEBIUTAS

J. NARONĖ

Gavau perskaityti mūsų jaunutės poetės Živilės Bilaišytės neseniai iš spaudos išėjusį eilėraščių rinkinį "ŽAISKIM IESKOJIMĄ".

Labai malonu matyti gabiai pasireiškiančią poetę jos pirmuose poezijos mėginimuose. Malonu ne tik dėl jos knygos pasirodymo, bet ir dėl tokio mėslo knygos įvado. Tą įvadą parašė Pedagoginio lituanistikos instituto abiturientai, t. y. kolegės ir kolegos, kurie ryžosi ir išleido savo draugės Živilės pirmąją poezijos knygą.

"Iš jos užrašų ir užrakintų stalčių" jie — jauni leidėjai — išvedė šiuos eilėraščius į viešumą ir pristatė jauną poetę lietuvių visuomenei. Kiek šilumos, jauno, vieningo pasiryžimo abiturientų tarpe! Jie tik pradeda išeiti į gyvenimą, jų visų plonos, tuščios kišenės, tačiau jie sumetė savo skatėlius ir atnešė gabiai kolegei didelę dovaną — savo nuoširdų draugišką patarnavimą. Tuo pačiu mūsų literatūriniam kraščiui pirmąjį Ž. Bilaišytės kūrybos įnašą.

Ypač malonu matyti mūsų jauną literatę lietuvių kalba tobulai mokančią, taip nepalankiose tam sąlygose... Ji gimė išeivijoje, kur visus skalauja galingos svetimybės bangos.

Audronė Klizytė (kairėje) modeliuo rąbų kūrėjos Genės Dambraskaitės (dešinėje) bei specialiai sukurtą suknelę Putnamo seselių madų parodoje. Nuotr. V. Račkausko

Lietuvių kultūros Balzeco muziejaus Moterų vieneto jaunosios narės, kurios priėmė svečius ir vaišino arbatėle. Iš k.: Carole Balzekaitė, Judy Barytė, Nancy Norbutaitė, Conny Kwalnaitė, Carol Zapolytė ir Carol Norbutaitė.

DANUTĖ LIPČIOTĖ

Amžinas ratas

Pavirtęs šerkšno sidabru,
Po gintaro ir žemės grumsteliu
Užmigo dainius karaliūnas.
O ten šimtmetis dar žvalus,
Sumaišęs rudens dažus,
Spalvas dalina drobės siūlams.
Su rudens pirmą šalną
Žiedų dar sultimi gyva
Jaunamartė karste. Liūliuoja varpas.
Knygas palikęs ir žaislus,
Pavasari sugrįžtančius paukščius,
Užmigo nė sudiev netaręs vaikas.
Nei metų, nei kilmės neklaus tavęs.
Už rankos tik paims išves,
O žemėj bėgs kaip bėge smilgos.
Ir bris laukais gelsvi rugiai,
Klegės lietuos linksmi gandrai,
Vėl auš diena ir naktys ilgos...

liau kurti, nebe padėdant gabios lioteka galėtų lengviau vėl atsiplunksnos, ir vis dažniau pasireikiant tiek mūsų periodinėje spaudoje, tiek ir atskirais kūriniams — knygoms.

Živilė Bilaišytė, ŽAISKIM IESKOJIMĄ. Redagavo A. Dundulis. Viršelį piešė D. Stončiūtė. Išleido Č. A. L. M. 1972-1973 mokslo metų abiturientai. Spausdino Vlado Vilejko spaustuvė Chicagoje. Kaina — 1 dol.

KATARAKTĄ NAIKINA LASERIO SPINDULIU

Chirurgų suvažiavime Chicagoje dr. R. A. Schachar, Chicago universiteto akių tyrimo laboratorijos mokslininkas, pranešė apie sėkmingus bandymus pašalinti kataraktą, naudojant laserio spindulį. Tas spindulys kataraktą paverčia anglimi, o paskiau tuo pačiu laseriu stengiamasi katarakto palieštą lešuką išgarinti.

SUDOVANOJO 90,000 KNYGŲ

Šv. Marijos kolegijos bibliotekai praeitą žiemą visiškai sudėgus, laikraštis "Register" paragino aukoti knygas, kad bib-

Nusibodo klaidinantys kelrodžiai,
o vėjas vis pūtė ir nebuvo dienos.

Mes klajojom, bijodami poilsio,

neaiškios mėnulio šviesos. Mes išėjome spręsti, bet neliko ko klausti.

Cia Živilė Bilaišytė atskleidžia išeivių tragizmą. Jų žiaurus likimas, be atelies ir šviesaus rytojaus — "o vėjas vis pūtė ir nebuvo dienos..."

Išeivių kentėjimas, neikrumas ir jie neturėjo kur kreiptis, kad juos užtartų, ar kas ką patartų — "neliko ko klausti..." Tos eilutės parodė jaunos poetės gilų susimąstymą, išgyvenimą ir supratimą išeivių tragizmo.

Živilė Bilaišytė studijavo anglų literatūrą ir yra įsigijusi magistro laipsnį. Be abejo, jauna poetė pažįsta anglų poetus ir jie gal šiek tiek turi įtakos į jos poeziją — taip sako "Abiturientų žodis" knygutės pradžioje.

Tenka nuoširdžiai sveikinti mūsų naują žvaigždutę lietuvių literatūroje ir palinkėti to-

Putnamo seselių darbščiosios rėmėjos po savo suruoštos gerai pasisekusios madų parodos (dvi dienos iš eilės). Iš k. I eilė: B. Jasaitienė, M. Remienė, pirm. O. Gradinskienė, Z. Pupienė, A. Vepšlienė, D. Augienė. II-oj eilėj iš k.: A. Kybartienė, J. Bobinienė, E. Abelienė, J. Dočkienė, O. Venclovičienė, B. Beileikienė. Nuotrauka V. Račkausko